

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

_____
(підпис)

Лада ШІРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Методи регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища**

Виконала (в): здобувач 3 курсу

Стандрійчук Ілля Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Керівник: д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

_____
(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) незарядженої допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., професор

Лада ШІРІНЯН

“___” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Стандрійчук Ілля Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Методи регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища

керівник роботи д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “14” листопада 2023 року №935-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 25 січня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи підручники, навчальні посібники, періодичні видання, статті, фінансова та статистична звітність підприємства, дані бухгалтерського обліку

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ, Розділ 1. Теоретичне обґрунтування методів регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища, Розділ 2. Оцінка методів регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» в сучасних умовах господарювання, Розділ 3. Напрями підвищення та перспективи розвитку методів регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Висновки, Список використаних джерел, Додатки

5. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1. Взаємозв'язок ліквідності та платоспроможності підприємства, Рис.

2.1. Схема виробничої структури ТОВ «Підволочиський консервний завод»,

Рис. 2.2. Схема структури забезпечення ТОВ «Підволочиський консервний

завод», Рис. 2.3. Частка пасивів за терміновістю оплати ТОВ «Підволочиський консервний завод» в загальній структурі за 2022 рік, Рис. 2.4. Структурно-

логічна модель факторного аналізу коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.1. Зміна фінансових показників при використанні першого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.2. Зміна фінансових показників при використанні другого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.3. Зміна фінансових показників при використанні третього підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.4 Зміна фінансових показників при використанні четвертого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.5 Зміна фінансових показників при використанні п'ятого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод», Рис. 3.6 Зміна фінансових показників при використанні шостого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		
II	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		
III	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		

7. Дата видачі завдання 15 листопада 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	15.11.2023	
2	Р.1. Теоретичне обґрунтування методів регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища	22.11.2023	
3	Р.2. Оцінка методів регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» в сучасних умовах господарювання	13.12.2023	
4	Р.3. Напрями підвищення та перспективи розвитку методів регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод»	03.01.2024	
5	Висновки	11.01.2024	
6	Список використаних джерел	18.01.2024	
7	Додатки	25.01.2024	

Здобувач

_____ (підпис)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Ілля СТАНДРІЙЧУК

_____ (прізвище та ініціали)

Лада ШІРІНЯН

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Стандрійчук І.О. «Методи регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища».

Кваліфікаційна робота на отримання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні аспекти регулювання ліквідністю підприємства в умовах нестабільного підприємницького середовища.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми та формулюються завдання подальшого дослідження.

У першому розділі роботи визначено сутність та розкрито зміст поняття ліквідності підприємства в умовах нестабільного підприємницького середовища, досліджено сутність, поняття та значення ліквідності підприємства, з'ясовано особливості регулювання ліквідності, визначено основні методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства.

У другому розділі здійснена оцінка методів регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» в сучасних умовах господарювання.

У третьому розділі визначено перспективи розвитку методів регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод», розроблено пропозиції щодо підвищення ліквідності окресленого підприємства.

Ключові слова: *регулювання ліквідності, методи, умови нестабільного підприємницького середовища.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА	6
1.1. Ліквідність підприємства: сутність та поняття.....	6
1.2. Регулювання ліквідності як складова фінансового забезпечення діяльністю підприємства.....	12
1.3. Методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства.....	19
РОЗДІЛ II. ОЦІНКА МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТОВ «ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Підволочиський консервний завод».....	32
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Підволочиський консервний завод».....	40
2.3. Оцінка регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод».....	46
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ НА ТОВ «ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»	65
3.1. Удосконалення регулювання поточної ліквідності балансу та методики оцінки ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод».....	65
3.2. Обґрунтування механізму поповнення оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод» як напрям підвищення його ліквідності.....	77
3.3. Забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами ТОВ «Підволочиський консервний завод» в контексті досягнення його абсолютної ліквідності.....	86
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах розвитку нових формацій економічних відносин, спричинених сучасними кризами (в тому числі через повномасштабну російську агресію проти України), стабільні позиції матимуть в майбутньому лише ті підприємства, що постійно розвиваються та спроможні адаптуватися до сучасних реалій.

В наш час діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою також ускладнюється тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливою податковою політикою, скороченням виробництва, а також дефіцитом фінансових ресурсів.

Невиконання підприємством своїх зобов'язань негативно відображається на перспективах його подальшого існування. Статистика свідчить, що компанії припиняють свою діяльність внаслідок нестачі грошових коштів частіше, ніж через недостатню рентабельність.

Ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття усіх необхідних платежів.

Ліквідність слід розглядати як стан активів у їхньому обороті, який закінчується отриманням грошових коштів, що є необхідною умовою платоспроможності. Банкрутом може стати будь-яке діюче підприємство, що потрапило у складне фінансове становище, внаслідок недостатнього рівня платоспроможності.

Щоб не виникали такі труднощі, необхідно в першу чергу своєчасно і в повному обсязі виконувати зобов'язання перед кредиторами, погашати заборгованість у бюджетні і позабюджетні фонди і, нарешті, розраховуватися з постачальниками, з якими ведеться постійна робота, за сировину, матеріали і т.д.

Ліквідність виступає важливим показником, що відображає фінансовий стан підприємства і цікавить його зовнішніх партнерів (постачальників, конкурентів, фінансово-кредитні установи, посередників тощо).

Проблему ліквідності підприємства досліджували західні науковці, зокрема, Л.А.Бернстайн, Ю.Брігхем, Томас Карлін, Альберт Макмін, російські вчені – В.В.Ковальов, М.М.Крейніна, М.С.Абрютина, А.В.Грачов, Е.І.Уткін, А.Д.Шеремет та вітчизняні вчені-економісти – Н.В.Тарасенко, В.І.Іваненко, М.А.Болюх, Є.В.Мних, В.М.Мельник та інші. Більшість зарубіжних авторів розглядають ліквідність як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання короткостроково на основі перетворення складових елементів поточних активів на грошову форму.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад регулювання ліквідністю підприємства в умовах нестабільного підприємницького середовища (на прикладі ТОВ «Підволочиський консервний завод»).

Для досягнення даної мети було поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність та розкрити зміст поняття ліквідності підприємства в умовах нестабільного підприємницького середовища, дослідити фактори, що впливають на ліквідність підприємства, охарактеризувати основні показники ліквідності;
- з'ясувати особливості регулювання ліквідності в контексті фінансового забезпечення діяльністю підприємства;
- визначити основні методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства;
- надати загальну фінансово-економічну характеристику діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод»;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «Підволочиський консервний завод»;
- здійснити оцінку методів регулювання ліквідності підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод» в сучасних умовах господарювання;
- визначити перспективи розвитку методів регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод», напрями вдосконалення методичного підходу щодо регулювання поточної ліквідності балансу та методики оцінки

ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод»;

- запропонувати напрям підвищення ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів;

- обґрунтувати забезпечення абсолютної ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» шляхом забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами.

Об'єктом дослідження є фактори й умови нестабільного підприємницького середовища, які впливають на регулювання ліквідності підприємства (на прикладі ТОВ «Підволочиський консервний завод»).

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні проблеми регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» в умовах нестабільного підприємницького середовища.

Методологія та методика дослідження базуються на системному загальнотеоретичному осмисленні процесів регулювання ліквідності підприємницьких структур.

Для досягнення поставленої в роботі мети використовувались економіко-статистичні, економіко-математичні методи, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняльних характеристик.

Теоретичною та методологічною основою даної роботи стало вивчення й творче переосмислення основних досягнень вітчизняної і зарубіжної науки про фінанси з проблем ефективного регулювання ліквідності підприємств.

Інформаційну базу дослідження становлять відповідні законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність підприємства, наукові літературні джерела.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо розвитку методів регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод» в сучасних умовах.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Ліквідність підприємства: сутність та поняття

Ліквідність у загальному розумінні означає здатність цінностей перетворюватися в грошові кошти. Вона характеризується наявністю в підприємства ліквідних засобів у формі залишку грошей у касі, грошових коштів на рахунках у банку та тих елементів оборотних активів, що легко реалізуються. Ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність цього виду активів. Ліквідність є одним із аспектів платоспроможності, пов'язаної з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов'язання [25; с. 113-121].

Таким чином, ліквідність можна розглядати:

- як час, необхідний для продажу активу;
- як суму, одержану від продажу активу.

Важливо, що ці аспекти тісно пов'язані між собою, оскільки часто можна продати актив дуже швидко за короткий час, але із значною знижкою в ціні [5; с. 273-274].

Слід зазначити, що наведене визначення категорії «ліквідність підприємства» не єдине і в економічній літературі спостерігається багатоваріантність тлумачень цього терміна у найбільш знаних підручниках відповідного фахового і наукового спрямування, а також у авторів значної кількості підручників.

З метою уточнення його суті вважаємо за доцільне розглянути походження слова «ліквідність». У перекладі з грецької мови означає «рідкий,

плинний».

У зв'язку з цим вважаємо, що найбільш точним є визначення, коли під ліквідністю розуміють мобільність активів, їх спроможність (у разі потреби і за короткий проміжок часу) перетворюватися з натурально-речовинної форми в грошову.

На наш погляд І.О. Бланк формулює найбільш ґрунтовне визначення ліквідності. «Ліквідність – спроможність окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах складеної кон'юнктури ринку. Таке поняття ліквідності характеризує її як функцію часу (строку можливого продажу) і ризику (можливої втрати вартості майна за умов терміновості його продажу)» [6; с. 194-196].

Також на нашу думку, найбільш правильним тлумаченням ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання.

Розрізняють поняття майнової (абсолютної) ліквідності та фінансової (відносної) ліквідності. Майнова (абсолютна) ліквідність означає здатність активу трансформуватись у кошти. Фінансова (відносна) ліквідність означає готовність і спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання у повному обсязі й у встановлені кредитною угодою строки. Це визначається політикою підприємства щодо збереження ліквідності, основне завдання якої це уникнення неліквідності і неплатоспроможності завдяки пошуку в необхідних обсягах резервів коштів та інших ліквідних активів [71; с. 339-340].

Відмітимо також, що суттєвою ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства. Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та

інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, бо це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про погіршення можливостей ліквідності компанії свідчить збільшення іммобілізації власних активів, що виявляється в появі неліквідів, простроченої дебіторської заборгованості, векселів одержаних прострочених тощо.

Наведені фактори необхідно враховувати при розробці та проведенні заходів, що впливатимуть на підвищення ліквідності та фінансової стійкості підприємства в цілому [15; с. 25-26].

Виділяють наступні види ліквідності:

– ліквідність активу – це здатність будь-якого виду активу перетворитися в грошові кошти [42; с. 148-149];

– ліквідність балансу, що виражається в ступені покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошову готівку відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Ліквідність балансу досягається встановленням рівності між зобов'язаннями підприємства та його активами [74; с. 252-253];

– ліквідність підприємства, що характеризує наявність у нього оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактом [10; с. 746-747].

Достовірнішу інформацію про ліквідність підприємства можна отримати в результаті диференціації всіх активів підприємства за ступенями ліквідності, тобто за швидкістю їх можливого перетворення на гроші. У такому разі всі активи підприємства можна поділити на групи.

В свою чергу, весь капітал підприємства також поділяється на групи, що диференціюються за термінами, на які відповідні фінансові ресурси надійшли у розпорядження підприємства, тобто за термінами виконання підприємством своїх фінансових зобов'язань.

Таким чином, баланс вважається абсолютно ліквідним, коли виконуються наступна нерівність, яка зображена у вигляді формули 1.1.

$$\begin{aligned}
 A_1 &> P_1; \\
 A_2 &> P_2; \\
 A_3 &> P_3; \\
 A_4 &< P_4.
 \end{aligned}
 \tag{1.1}$$

Виконання перших трьох нерівностей свідчить про те, що поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. В цьому випадку обов'язкове виконання останньої нерівностей, яка носить балансуєчий характер. Економічний зміст останньої нерівності полягає в тому, що у підприємства наявний власний оборотний капітал і відповідно дотримуються мінімальні умови фінансової стійкості [14; с. 145-149].

Зіставлення найбільш ліквідних активів і тих їх елементів, що швидко реалізуються, з найбільш стоковими зобов'язання і короткостроковими пасивами дає змогу оцінити поточну ліквідність. Порівняння активів, що повільно реалізуються з довгостроковими зобов'язання відображає перспективну ліквідність. Перспективна ліквідність являє собою прогноз платоспроможності на основі зіставлення надходжень і платежів.

Поточна ліквідність свідчить про платоспроможність підприємства в найближчий до момент проведення аналізу час [3; с. 330-332].

Для комплексної оцінки ліквідності балансу визначається інтегральний показник ліквідності, який визначається за формулою 1.2.

$$(A_1 \times Y_1 + A_2 \times Y_2 + A_3 \times Y_3) / (P_1 \times X_1 + P_2 \times X_2 + P_3 \times X_3), \tag{1.2}$$

де A_1, A_2, A_3 – групи активів за ступенем ліквідності;

Y_1, Y_2, Y_3 – питома вага активів в структурі балансу;

P_1, P_2, P_3 – групи пасивів за терміном виконання;

X_1, X_2, X_3 – питома вага пасивів в структурі балансу.

Значення даного інтегрального показника повинно бути більше одиниці, що говорить про абсолютно ліквідний баланс.

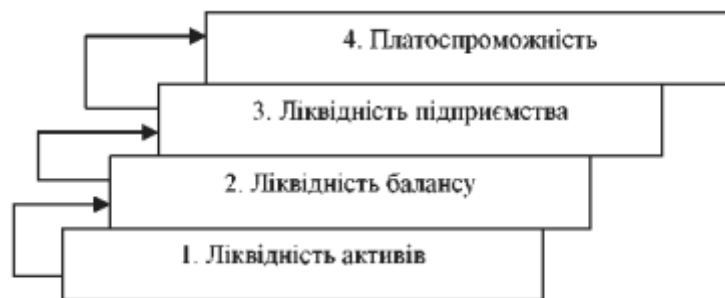
Не виконання хоча б однієї із вимог щодо ліквідності балансу, передбачає

деякі ускладнення щодо ліквідності підприємства в цілому. І необхідно переглянути політику забезпечення активами і пасивами підприємства [43; с. 335-336].

У науковій літературі триває дискусія відносно ототожнення або підміни поняття платоспроможності та ліквідності. І.А. Бланк, О.В. Єфімова, В.В. Ковальов ототожнюють поняття платоспроможності та ліквідності. Однак теоретично визначення понять «платоспроможність» та «ліквідність» є не тотожними з огляду на їх практичне застосування [28].

Ліквідність стосовно економічної системи – це здатність будь-яких активів перетворюватися на гроші, тобто змінювати свою форму в часі, а платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі провести розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями [1; с. 144-145].

Взаємозв'язок між платоспроможністю та ліквідністю підприємства, ліквідністю балансу і ліквідністю активів показано на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Взаємозв'язок ліквідності та платоспроможності підприємства

І хоча з такою тезою важко не погодитися, вона потребує певного доповнення, оскільки розкриває лише прямий зв'язок, тоді як існує і зворотній. Останній нескладно помітити, розглядаючи діяльність підприємств, яка характеризується погіршенням стану поточних розрахунків [22].

У таких суб'єктів господарювання несвоєчасне виконання платіжних зобов'язань призводить до збільшення величини короткострокових пасивів на суму прострочених боргів. У результаті цього зменшується пропорція між поточними активами і пасивами, а отже і знижується рівень ліквідності.

Отже, ліквідність активів є основою платоспроможності підприємства, а іншими словами, ліквідність – є засіб підтримання платоспроможності [9].

Досліджуючи взаємозалежність ліквідності та платоспроможності, слід зазначити, що ліквідність є менш динамічною категорією ніж платоспроможність. Справа в тім, що в міру стабілізації виробничої діяльності підприємства в нього поступово складається певна структура активів і джерел коштів, різкі зміни якої порівняно рідкі. Тому показники ліквідності звичайно варіюють у певних цілком передбачуваних межах [35].

При визначенні рівня ліквідності недостатнім є лише порівняння величини поточних активів з величиною поточних пасивів. На практиці іноді виникає ситуація, коли поточні активи перевищують за величиною короткострокові пасиви, показники ліквідності характеризують поточний фінансовий стан як задовільний, проте така оцінка є помилковою, оскільки в оборотних активах значну частку займають неліквіди та прострочена дебіторська заборгованість.

У свою чергу, наслідками низького рівня ліквідності є неспроможність підприємства швидко розрахуватися за допомогою наявного на балансі майна за своїми зобов'язаннями, що призводить до зниження дохідності, неплатежів і банкрутства [12].

Крім того, важкі наслідки низької ліквідності відчують не тільки самі підприємства, а й їх кредитори, постачальники, оскільки відбувається затримка сплати відсотків і суми боргу, в крайньому разі – часткова або повна втрата неповернутого боргу, а також невиконання умов контракту тощо. Отже, можна зробити висновок, що від структури оборотних активів за ступенем ліквідності залежить платоспроможність підприємства.

1.2. Регулювання ліквідності як складова фінансового забезпечення діяльністю підприємства

Важливою складовою системи фінансового менеджменту справедливо вважають механізм забезпечення ризиком втрати ліквідності, а відпрацювання та практична реалізація управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього рівня останньої, продовжує залишатися актуальною проблемою для підприємств і дослідників. Це обумовлено тим, що від вирішення даної задачі залежить платоспроможність, а отже і фінансова стійкість суб'єкта господарювання, ступінь його надійності як ділового партнера та інвестиційна привабливість, темпи економічного розвитку та потенційна можливість підприємства залучати в якості джерел фінансування кредитні ресурси тощо.

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції на ринку і необхідність забезпечення належного фінансового стану потребують налагодження системи фінансового забезпечення основними напрямками та аспектами діяльності підприємства й компетентного забезпечення нею. Цьому сприяє розроблення обґрунтованої фінансової політики підприємства, яка базується на плануванні, ресурсному збалансуванні, всебічному аналізі й контролі за її реалізацією [53; с. 137-139].

Фінансова політика являє собою систему забезпечення основними напрямками фінансової діяльності підприємства, що забезпечує виконання завдань фінансової стратегії. До них належить забезпечення капіталом, прибутком, активами, ризиками тощо. Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одними з головних критеріїв цього виступають платоспроможність і ліквідність підприємства як категорії, що визначають здатність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями в поточному і майбутніх періодах. Неабияка роль у такому процесі належить управлінню ліквідністю підприємства [73; с. 215-216].

Однією з умов стабільного функціонування підприємства на ринку в

поточному і майбутніх періодах є забезпечення своєчасних розрахунків із постачальниками, банками, бюджетом, робітниками тощо. Підприємства повинні володіти певним обсягом оборотного капіталу, щоб мати змогу у визначений термін і повністю розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що визначається ліквідністю їхніх активів [46].

Загострення конкурентної боротьби на товарних і територіальних ринках потребує зміни розрахункової політики більшості підприємств щодо часткового або повного переходу на умови комерційного кредитування покупців. Такі умови співпраці зумовляють появу в більших обсягах безнадійної дебіторської заборгованості, яку треба відносити до неліквідних активів і обов'язково враховувати її вплив на ліквідність активів і підприємства в цілому.

Це ж стосується і витрат майбутніх періодів і збитків поточного та минулих періодів, що зменшують ліквідність наявних активів підприємства. Зміна обсягів та структури активів стосовно їхньої ліквідності в часі обов'язково повинна передбачити корективи загальної політики забезпечення ліквідністю підприємства.

Становлення вітчизняного фондового ринку, незначні обсяги продажу та купівлі цінних паперів на ньому, високий рівень ризику фінансових інвестицій не дають змоги зарахувати в умовах національної економіки до абсолютно ліквідних активів, поряд з грошовими засобами, і поточні фінансові інвестиції. Потрібен певний час для перетворення їх у засоби платежу та можлива втрата їхньої ринкової вартості за умови високих ризиків здійснення цих фінансових операцій [17].

Визначення єдиних підходів щодо оцінки ліквідності активів та підприємства в цілому дасть змогу більшою мірою використовувати можливості порівняльного фінансового аналізу при прийнятті управлінських рішень стосовно ефективності використання наявних фінансових ресурсів в аспекті оцінки ризику втрати ліквідності підприємством, ліквідності робочого капіталу, власного оборотного капіталу тощо.

Однак якщо ці питання забезпечення ліквідністю підприємства мають

дещо теоретичний характер і не впливають великою мірою на порядок реалізації політики забезпечення ліквідністю на практиці, то відсутність або недосконалість планування ліквідності негативно впливає на фінансову стабільність суб'єктів господарювання в цілому [29].

Планування ліквідності підприємства здійснюється в межах планування руху його коштів у поточному та оперативному режимах.

Поточне планування руху грошових ресурсів здійснюється на рік, як правило, з квартальною деталізацією. Оскільки в умовах ринкового середовища більшість показників, пов'язаних із надходженням і використанням коштів мають ймовірнісний характер, науковці рекомендують складати його щонайменше в трьох варіантах – оптимістичному, реалістичному і песимістичному. У межах окремих видів діяльності прогнозуються додатний та від'ємний грошові потоки валові грошові потоки і чисті грошові потоки. Кожен з варіантів плану дає змогу розробити систему заходів щодо оптимізації руху коштів за різних умов зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Своє продовження поточне планування руху грошових ресурсів знаходить в оперативному плануванні цих процесів.

Розглядаючи планування руху коштів з позиції забезпечення ліквідністю підприємства, слід зазначити, що формування поточного плану руху являє собою, інструмент забезпечення в аспекті прогнозування надходження і використання; коштів, їх синхронізації за обсягами і в часі в досить значні часові періоди. Прогнозний характер поточного плану не дає можливості забезпечити постійну платоспроможність і фінансову рівновагу підприємства, що досягається в процесі формування платіжного календаря (балансу грошових потоків). Саме важливість цих завдань, що вирішуються в процесі оперативного планування руху коштів, потребує ґрунтовніших підходів до його здійснення.

Планування ліквідності підприємства здійснюється на основі зіставлення прогнозів грошових надходжень і виплат протягом планового періоду. До основних інструментів планування ліквідності належать оперативний фінансовий план (бюджет) та бюджет робочого капіталу. У разі оперативного

фінансового планування за одиницю планування може братися день, тиждень, декада чи місяць. Період планування ліквідності (щоденне, щотижневе, щодакне, щомісячне) залежить від конкретних умов діяльності підприємства, обсягу щоденних оборотів грошових коштів, наявної інформації для прогнозування.

Оперативний фінансовий план являє собою балансову таблицю, що містить інформацію про грошові надходження та видатки підприємства.

Метою оперативного планування руху грошових ресурсів є забезпечення необхідного рівня ліквідності й постійної фінансової рівноваги в плановому періоді. До завдань, що вирішуються у процесі його здійснення належать:

- визначення умов розрахункової політики з покупцями з урахуванням необхідності задоволення потреб надходження коштів за обсягами і в часі;
- своєчасне визначення термінів і обсягів використання грошових ресурсів залежно від їхньої важливості;
- недопущення неплатоспроможності підприємства;
- недопущення наявності дефіциту покриття необхідних коштів для здійснення ритмічної господарської діяльності [49].

Більшість вітчизняних науковців спрощено підходить до питань формування оперативного плану руху грошових ресурсів – платіжного календаря, у межах якого вони пропонують визначати період планування, обсяги надходжень і використання грошей у даний період, визначення грошового сальдо і результатів наявності коштів на кінець планового періоду – їх надлишку чи дефіциту. Вони передбачають формування платіжного календаря лише на наступний місяць. На нашу думку, нестабільність товарних і фінансових ринків перехідної економіки, високий рівень фінансових ризиків функціонування суб'єктів господарювання, і значний вплив зовнішнього середовища на формування грошових потоків підприємства потребує складання платіжного календаря в режимі щомісячного «змінного» планування з охопленням трьох місяців.

Щомісячне «змінне» оперативне планування руху грошових ресурсів із

врахуванням та внесенням змін стосовно фактичного перебігу господарської діяльності дасть змогу реалістичніше визначити і синхронізувати за обсягами і в часі рух коштів у короткостроковому періоді.

Наявні методики змісту та послідовності розроблення платіжного календаря потребують доповнення їх у плані визначення і врахування необхідного резерву ліквідності підприємства, який призначений для мінімізації ризику неплатоспроможності підприємства. Перед визначенням кінцевого сальдо грошових ресурсів на конкретну дату, як результату руху коштів, пропонуємо визначати суму резерву і враховувати її при визначенні розміру кінцевого залишку грошових ресурсів. Суму резерву ліквідності встановлювати залежно від обраного типу фінансової політики підприємства щодо допустимих рівнів ризику діяльності на рівні 5 – 15% від сукупного обсягу необхідних платежів підприємства в плановому періоді [40].

Врахування резерву ліквідності при формуванні оперативного плану дасть змогу навіть за певних порушень планових термінів надходжень коштів забезпечити здатність підприємства розрахуватися за терміновими зобов'язаннями і сприятиме його постійній фінансовій рівновазі.

Важливим чинником, який слід враховувати при складанні оперативного фінансового плану, є необхідність дотримання правил та принципів фінансування підприємства. Планування потреби в капіталі та заходів щодо її покриття слід здійснювати, враховуючи правила горизонтальної та вертикальної структури балансу. Саме тому оперативний фінансовий бюджет доцільно інтегрувати в бюджетування балансу. Це дасть змогу оперативно перевірити, яким чином заходи для забезпечення поточної платоспроможності впливають на загальну фінансову рівновагу підприємства, зокрема показники фінансової незалежності, ліквідності тощо, які розраховуються на основі окремих статей балансу [55].

Найважливішим інструментом перевірки узгодженості показників балансу та оперативного фінансового плану на предмет забезпечення стабільної фінансової рівноваги є прогнозування робочого капіталу (Working Capital

Prognosen). Для більшої об'єктивності планування робочого капіталу до складу оборотних активів доцільно включати не всю дебіторську заборгованість, а лише чисту реалізаційну вартість поточної дебіторської заборгованості.

Бюджет робочого капіталу базується на плануванні змін у складі короткострокових активів та пасивів, отже, безпосередньо не стосується фінансових результатів (звіту про прибутки та збитки).

Основна мета бюджетування робочого капіталу полягає у прогнозуванні змін показників ліквідності в плановому періоді, що створює базу для оперативного забезпечення ліквідністю. Якщо протягом планового періоду обсяг робочого капіталу залишається стабільним, то це означає, що фінансування підприємства здійснюватиметься відповідно до принципу конкурентності строків [4].

Як свідчить практика, планування ліквідності є слабким місцем підприємств малого та середнього бізнесу. В Швейцарії, наприклад, короткострокові фінансові плани складають лише близько 20% малих і 40% середніх підприємств. Лише 10% усіх підприємств цієї групи складають план руху грошових коштів (план Cash-flow) На вітчизняних підприємствах ці цифри є ще виразнішими [13].

Отже, розглядаючи теоретичні аспекти забезпечення ліквідністю підприємства можна дійти висновку, що в умовах ринкової економіки одним із ключових факторів, впливаючи на прийняття рішення про придбання цінних паперів, підприємств, отримання та надання кредитів являється ліквідність. Важливе значення оцінка ліквідності має для неплатоспроможних підприємств чи близьких до цього стану, так як детальною аналітикою ліквідності можливо не тільки визначити фінансовий стан підприємства, але й виявити причини неплатоспроможності. Оскільки фактори, які впливають на функціонування підприємства, особливо це стосується зовнішнього середовища, досить мінливі, то важливою необхідністю являється не тільки аналіз господарських процесів і результатів, які вплинули на ліквідність, а й забезпечення ліквідністю для забезпечення її необхідного рівня.

Проблеми аналізу ліквідності глибоко та всебічно висвітлені в роботах М.І. Баканова, В.В. Ковалева, А.Д. Шеремета, М.М. Крейніна, Е.І. Уткін, І.О. Бланк та інші. Але спеціальних робіт по питанням забезпечення ліквідністю підприємства ще немає. Таким чином існує ціла група проблем пов'язаних з характеристикою змісту забезпечення ліквідністю, впливом елементів механізму забезпечення ліквідністю, дослідження методів впливу на стан ліквідності підприємства. Їх вирішення в сучасних умовах має важливе теоретичне та практичне значення.

У вітчизняній науковій теорії та практиці виділяють безліч тлумачень терміну ліквідність. На нашу думку, найбільш правильним тлумаченням ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання.

На практиці часто плутають поняття «ліквідності» та «платоспроможності», але з огляду на їх практичне застосування вони не є тотожними. Ліквідність активів є основою платоспроможності підприємства, а іншими словами, ліквідність – є засіб підтримання платоспроможності.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання, основними серед яких є: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, власні оборотні кошти. Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів.

Ризик втрати ліквідності залишатися актуальною проблемою для підприємств і дослідників. Відсутність або недосконалість планування ліквідності негативно впливає на фінансову стабільність суб'єктів

господарювання в цілому.

Планування ліквідності підприємства здійснюється на основі зіставлення прогнозів грошових надходжень і виплат протягом планового періоду. До основних інструментів планування ліквідності належать оперативний фінансовий план (бюджет) та бюджет робочого капіталу.

Отже, пошук та упровадження заходів щодо покращення політики забезпечення ліквідністю підприємства дасть можливість суб'єктам господарювання в умовах перехідної економіки якісніше здійснювати фінансове забезпечення стосовно забезпечення стабільного і поступального розвитку підприємства, оперативно реагувати на зміни його ринкового середовища, спостерігати за показниками, що впливають на ліквідність і фінансову рівновагу, визначати заходи щодо забезпечення підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

1.3. Методичні підходи до оцінки ліквідності підприємства

Для порівняння ступеня ліквідності різних господарських одиниць розроблено коефіцієнти ліквідності. Залежно від того, які види оборотних активів беруться до уваги, ліквідність оцінюється за різними коефіцієнтами. Загальна ж ідея лишається незмінною: зіставлення короткострокових (до одного року) пасивів та активів, що використовуються для їх погашення. При цьому обов'язково слід мати на увазі, що в балансі підприємства частину довгострокових позик за кредитними угодами, які мають бути погашені протягом найближчих дванадцяти місяців (в деяких випадках і протягом трьох місяців), варто відображати в розділі короткострокових пасивів [32; с. 356-358].

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання [37; с. 253-255].

Показники ліквідності дають уявлення не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, а й у випадках надзвичайних ситуацій. Ліквідність підприємства, як відомо, можна оперативним чином визначити за допомогою коефіцієнтів ліквідності [24; с. 56-57].

Коефіцієнти ліквідності можуть бути різними за назвою, але сутність їх в основному однакова як на українських підприємствах, так і в зарубіжних фірмах та компаніях.

Основні показники ліквідності включають такі:

1. Загальний коефіцієнт ліквідності ($K_{\text{заг.лікв.}}$) або коефіцієнт покриття, коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну оцінку платоспроможності підприємства і розраховується за формулою 1.3.

$$K_{\text{заг.лікв.}} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання} \quad (1.3)$$

Найбільш часто цей коефіцієнт використовується для оцінки ризикованості надання кредиту. Він показує, якою мірою поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються поточними активами, а отже, наскільки кредитор застрахований від втрат внаслідок невиконання умов кредитного договору [2; с. 112-113].

З точки зору кредитора, вище значення коефіцієнта, безсумнівно, забезпечить більш надійний захист від можливих втрат. З іншої сторони, однак, надмірно високе значення коефіцієнта може бути ознакою в'ялого забезпечення. Він може сигналізувати про те, що грошові кошти бездіяльно осіли на рахунку, про надмірний рівень виробничих запасів порівняно з потребами компанії, про неправильну кредитну політику, результатом якої стало непомірне зростання дебіторської заборгованості. В той же час фірма, можливо, не повністю використовує свої можливості з отримання кредитів [11; с. 399-400].

Теоретичне значення цього показника 1–3. Нижня межа обумовлена тим, що поточних активів повинно бути достатньо принаймні для погашення

короткострокових зобов'язань, інакше підприємство може виявитися неплатоспроможним. Необхідно мати на увазі і те, що дана межа є орієнтовною, а не нормативною, оскільки в умовах нестабільної інфляційної економіки для збереження фінансової стійкості допускається і деяке перевищення цього рівня. Необхідно зауважити й те, що значення цього коефіцієнта змінюється залежно від галузі та структури капіталу компанії [41; с. 99-101].

Для підприємства, що займається промисловою діяльністю, коефіцієнт, що рівняється 2 і вищий буде свідчити про стійку ліквідність, тоді як фірми, зайняті електро- та газопостачанням, та в сфері комунальних послуг, можуть вважатися достатньо ліквідними і при значенні коефіцієнта біля одиниці. Пояснюється це тим, що для таких компаній точне прогнозування надходжень коштів за надані послуги (якщо, звичайно, тарифи на них не змінюються) є нормальним [58; с. 222-224].

Зауважимо, що показник поточної ліквідності може мати і «підводне каміння». Так, чисельник показника відбиває запаси і дебіторську заборгованість. А різноманіття методів оцінки запасів і принципів обліку сумнівних боргових зобов'язань ускладнюють практику зіставлення цього показника на підприємствах навіть однієї галузі промисловості [69; с. 347-348]. У країнах з розвинутою ринковою економікою коефіцієнту загальної ліквідності надається особлива увага при оцінці фінансової стійкості підприємства, оскільки він має ряд позитивних рис:

- по-перше, відношення відображає ступінь покриття поточними активами поточних пасивів (тому його і називають коефіцієнтом покриття);

- по-друге, перевищення поточних активів над поточними пасивами, яке забезпечує буфер проти збитків, що можуть виникнути при продажу або ліквідації поточних активів (крім грошових коштів). Як наслідок, відношення вимірює поле безпеки для покриття будь-якого можливого знецінення поточних активів. Наприклад, страйки та інші випадкові, непередбачені обставини можуть тимчасово призупинити надходження коштів;

– по-третє, це легкість отримання інформації для розрахунку, зручність та простота його обчислення [61; с. 115-117].

Поряд із цим, існують і деякі обмеження використання даного показника:

– при розрахунку коефіцієнта не враховуються такі важливі фактори, як обсяг реалізації, витрати, прибуток, зміни умов господарювання, а ліквідність лише в деякому ступені залежить від наявних грошових коштів і в суттєво більшому – від майбутніх надходжень;

– політика адміністрації підприємства в першу чергу направлена на оптимізацію рівня виробничих запасів, витрат та дебіторської заборгованості, ефективне використання активів і, як наслідок, тільки в другу чергу, на ліквідність;

– поточний коефіцієнт не враховує мобільність капіталу фірми. Фірма, що має на рахунку значні кошти та велику кількість цінних паперів, має вищий рівень ліквідності ніж та, у якої в складі оборотних активів накопичені значні товарно-матеріальні запаси [52; с. 188-189].

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Логіка цього показника полягає в тому, що підприємство погашає короткострокові зобов'язання в основному за рахунок поточних активів.

Отже, якщо поточні активи перевищують поточні зобов'язання, підприємство вважається ліквідним. Розмір перевищення задається коефіцієнтом покриття. Значення цього показника залежить і від галузі, і від виду діяльності. У європейській обліково-аналітичній практиці наводиться критичне мінімальне значення цього показника. Визнано, що поточні активи повинні вдвічі перевищувати короткострокові зобов'язання.

Якщо на підприємстві відношення поточних активів і короткострокових зобов'язань нижче від 1:1, це є свідченням високого фінансового ризику, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої рахунки.

Співвідношення 1:1 припускає рівність поточних активів і короткострокових зобов'язань. Але, зважаючи на різний рівень ліквідності

активів, можна вважати, що не всі активи будуть негайно реалізовані, а тому виникає загроза для фінансової стабільності підприємства.

Якщо значення коефіцієнта покриття значно перевищує співвідношення 1:1, то можна зробити висновок, що підприємство має значні оборотні кошти, сформовані завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Проте, з погляду менеджера, значне накопичення запасів на підприємстві, відвернення грошей у дебіторську заборгованість може пояснюватися незадовільним забезпеченням активами [34; с. 151-152].

Скорочення величини коефіцієнта покриття може статися під впливом двох факторів: збільшення поточних активів і значного зростання короткострокових зобов'язань. Для з'ясування причин зміни цього показника необхідно проаналізувати зміни в складі джерел коштів та їх розміщенні, порівнюючи з початком року [50; с. 42-43].

У зв'язку з цим, необхідний розрахунок ліквідності, який виключав би з оборотних активів найменш ліквідний компонент. Це властиво миттєвому показнику ліквідності, або інакше, як його називають, проміжної, суворої ліквідності, або кислотного тесту чи лакмусового папірця.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності – цей коефіцієнт за смисловим значенням аналогічний коефіцієнтові покриття, тільки він обчислюється для вузького кола поточних активів, коли з розрахунку виключено найменш ліквідну їх частину — виробничі запаси. Він обчислюється за формулою 1.4.

$$K_{ув.лік.} = \frac{OA - TMЗ}{ПЗ}, \quad (1.4)$$

де $K_{ув.лік.}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;

OA – оборотні активи;

TMЗ – товарно-матеріальні запаси;

ПЗ – поточні зобов'язання [65; с. 138-140].

Ключова ідея розрахунку цього показника в оцінці ймовірності погашення короткострокових зобов'язань у випадку кризи, виходячи з

передумови, що товарно-матеріальні запаси не будуть являти ніякої цінності. В умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли при ліквідації підприємства одержують 40% і менше від облікової вартості запасів [54; с. 336-337].

Оптимальним рівнем цього показника є 0,7– 0,8, але на практиці багато підприємств мають і більш низький коефіцієнт, наприклад 0,5. Тому для оцінки їх ліквідності необхідно проаналізувати тенденції зміни показника за певний період часу. Так, якщо зростання коефіцієнта було пов'язано із зростанням невиправданої дебіторської заборгованості, то це свідчатиме про серйозні фінансові проблеми підприємства. З огляду на практику фінансових аналітиків Німеччини, величина цього показника змінюється залежно від галузі промисловості таким чином: для підприємств обробної індустрії середня величина показника швидкої ліквідності може сягати 108,2%, для оптової торгівлі – 78,7% і для роздрібною – 46,0% [68; с. 423-424].

Практично багато підприємств мають нижчий коефіцієнт швидкої ліквідності тому для оцінки їх фактичної ліквідності треба проаналізувати тенденції зміни цього показника за певний період. Так, якщо зростання коефіцієнта швидкої ліквідності було пов'язане в основному зі зростанням невиправданої дебіторської заборгованості, то це свідчить про серйозні фінансові проблеми підприємства. У західній економічній літературі цей коефіцієнт називають коефіцієнтом миттєвої оцінки [56; с. 78-80].

Найбільш жорстким критерієм платоспроможності підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{аб.лік.}$), який розраховується за формулою 1.5.

$$K_{аб.лік.} = \frac{ГК}{ПЗ}, \quad (1.5)$$

де ГК – грошові кошти.

Цей коефіцієнт показує, яка частка короткострокової заборгованості в разі потреби може бути погашена негайно за рахунок наявних грошових

коштів. Теоретично достатнім значенням для коефіцієнта абсолютної ліквідності є від 0,2 до 1 [66; с. 401- 402].

На практиці фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають значно нижчими, але це ще не дає підстави говорити про неможливість підприємства негайно погасити свої борги, бо малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги.

Але, зазначимо, що в умовах інфляції багато підприємств заради збереження своєї фінансової стійкості намагається не тримати великих сум в грошовій формі, застерігаючись їх знецінення. Тому, на нашу думку, цей коефіцієнт не є індикатором справедливої ліквідності підприємства і навряд чи йому доцільно приділяти увагу, оцінюючи фінансову стійкість [19].

При оцінці ліквідності крім відносних використовують також абсолютні показники.

Одним із основних показників є власні оборотні кошти. Цей показник характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття його поточних активів (тобто активів, що мають оборотність менш як один рік). Він є розрахунковим показником і залежить як від структури активів, так і від структури джерел коштів. Величину власних оборотних коштів розраховують за формулою 1.6.

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}, \quad (1.6)$$

де ВОК – власні оборотні кошти;

ВК – власний капітал;

НА – необоротні активи.

Економічна інтерпретація показника полягає в тому, що він показує, яка сума оборотних коштів залишається в розпорядженні підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями. У певному розумінні це характеристика свободи маневру та фінансової стійкості підприємства з позиції короткострокової перспективи. У практиці фінансового аналізу цей показник також називають чистими оборотними активами, робочим капіталом, функціонуючим капіталом [59; с. 210-211].

Ліквідність підприємств характеризує також показник маневреності власних оборотних засобів ($K_{\text{мбоз}}$), який визначається за формулою 1.7.

$$K_{\text{мбоз}} = \frac{ГК}{ОА}, \quad (1.7)$$

Цей показник характеризує ту частину власних обігових коштів, які знаходяться в формі грошових коштів, що мають абсолютну ліквідність.

Для підприємства, що нормально функціонує, цей показник змінюється від нуля до одиниці. Найбільш прийнятне орієнтовне значення показника встановлюється підприємством самостійно і залежить, наприклад, від того, наскільки висока щоденна потреба підприємства у вільних грошових ресурсах [30; с. 99-100].

Частка оборотних коштів у активах розраховується як відношення оборотних активів до всього активів.

Частка власних оборотних коштів у загальній їх сумі розраховується як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів.

Частка запасів в оборотних активах розраховується як відношення запасів до оборотних активів.

Частка власних оборотних коштів у покритті запасів розраховується як відношення власних оборотних коштів до величини запасів і характеризує ту частину вартості запасів, що покривається власними оборотними коштами. Рекомендоване значення цього показника – 50%.

Коефіцієнт покриття запасів розраховується співвідношенням величини «нормальних» джерел покриття запасів і суми запасів. Якщо значення цього показника менше 1, то поточний фінансовий стан підприємства вважається нестійким [21; с. 109-110].

Таким чином, можна зробити висновок, що ліквідність – це спроможність, зважаючи на викладене вище, будь-якого з активів трансформуватися в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю періоду, впродовж якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність.

З метою встановлення рівня ліквідності підприємства визначається індекс ліквідності, що вказує кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів у готівку, цей розрахунок є важливим етапом аналізу ліквідності підприємства.

Отже, наявність різних показників ліквідності пояснюється різними інтересами споживачів аналітичної інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності є важливим для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців і власників акцій та облігацій підприємства [39; с. 73-75].

Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів.

Проте слід спеціально зазначити, що ліквідність підприємства зовсім не тотожна його платоспроможності. Так, коефіцієнти ліквідності можуть характеризувати фінансовий стан як задовільний, однак, по суті, ця оцінка буде помилковою, якщо в поточних активах значну питому вагу матимуть неліквідні активи й короткострокова дебіторська заборгованість [27; с. 119-120].

Забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами має значний вплив на ліквідність підприємства.

Зважаючи на те, що прояв останнього фактору характеризується складними і неоднозначними зв'язками, зупинимося на його розгляді детальніше. Алгоритм розрахунку показника поточної ліквідності свідчить, що поточні активи і рівень ліквідності мають пряму залежність.

Виходячи з цього, В.В. Ковальов у результаті проведеного ним дослідження робить висновок, що «для забезпечення мінімізації ризику втрати ліквідності необхідно прагнути до нарощення величини оборотних активів».

Однак дотримання таких позицій у формуванні мобільної частини майна може призвести до збільшення групи неліквідних активів за рахунок, наприклад, необґрунтованого відволікання коштів у дебіторську заборгованість, формування надмірних запасів товарно-матеріальних цінностей

тощо.

Таким чином, формування поточних активів у розмірі, що перевищує потреби підприємства в них, зазвичай погіршує ліквідність балансу. Саме тому в процесі забезпечення оборотними активами, якщо воно зорієнтоване на високі кінцеві результати, має вирішуватися завдання не максимізації, а оптимізації їх величини та раціоналізації їх структури.

Формування їх величини в оптимально необхідному розмірі дозволяє прискорити швидкість обертання капіталу і, як наслідок, збільшити обсяги виробництва продукції і розмір кінцевого результату виробничо-господарської діяльності без додаткового залучення фінансових ресурсів [33; с. 69-70].

У зв'язку із тим, що забезпечення достатнього рівня ліквідності та підвищення ефективності діяльності однаково залежать від величини оборотного капіталу, виникає питання: чи немає зв'язку між цими двома характеристиками фінансового стану?

Для відповіді на поставлене вище питання достатньо навести один з підходів до розкриття суті ліквідності, якого дотримується російський вчений В.В. Ковальов. Потрібно зауважити, що кількість та тривалість стадій виробничо-комерційного циклу не лише визначають ступінь ліквідності активів, вони є показниками оборотності капіталу, авансованого в формування останніх.

Така залежність дає підстави стверджувати, що ефективність використання оборотних коштів є ще одним фактором, який обов'язково має бути включений в детерміновану модель дослідження показників ліквідності.

Однак незважаючи на можливість і необхідність використання факторного методу дослідження ліквідності, більшість науковців обмежуються розглядом лише групи відносних коефіцієнтів ліквідності.

Г.В. Савицька застосовує в межах даного тематичного напрямку прийоми детермінованого моделювання з метою визначення впливу факторів на зміни результативного показника, в якості якого обирає коефіцієнт поточної ліквідності.

Враховуючи існуючі фактори, вважаємо за доцільне побудову детермінованих моделей почати з алгебраїчного опису однієї з ключових ознак ліквідності, яка розкриває безпосередній зв'язок останньої із структурою майна та джерел його формування. У результаті застосування методу скорочення факторних систем отримаємо наступну формалізацію цієї залежності, яка наведена в формулі 1.8.

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{OA}{\sum B} \div \frac{KP}{\sum B}, \quad (1.8)$$

де $K_{\text{ном.лік}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$\sum B$ – підсумок балансу;

$\frac{OA}{\sum B}$ – перший фактор, який визначає питому вагу оборотних активів у

загальній їх величині;

$\frac{KP}{\sum B}$ – другий фактор, визначає частку короткострокових позикових

коштів, у загальній їх величині.

Створена таким чином детермінована модель дозволяє визначити, як певні пропорції між складовими активів і пасивів впливають на зміни досліджуваного показника. Але в зв'язку з цим слід зауважити, що стосовно збільшення мобільної складової майна існують певні застереження, оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності. По цій причині визначення величини поточних активів науковці рекомендують проводити з урахуванням об'ємних показників виробничої програми, а формування останньої – здійснювати у відповідності із реальними можливостями підприємства, пов'язаними із реалізацією продукції. Сказане вище вказує на необхідність розширення попередньої факторної системи шляхом її доповнення ще одним критерієм – «обсягом реалізації продукції». У результаті отримаємо нову формалізовану модель, яка приведена у вигляді формули 1.9.

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{Y_p}{\sum A} \times \frac{OA}{Y_p}}{\frac{KP}{\sum \Pi}}, \quad (1.9)$$

де Y_p – обсяг реалізації продукції;

$\sum A$ – сума активів;

$\frac{Y_p}{\sum A}$ – перший фактор – ресурсовіддача;

$\frac{OA}{Y_p}$ – другий фактор – коефіцієнт закріплення;

$\sum \Pi$ – сума пасивів;

$\frac{KP}{\sum \Pi}$ – третій фактор – питома вага поточних зобов'язань у загальній сумі

джерел.

Отже, отримана в результаті перетворення детермінована модель відображає пряму залежність результативного показника із першим і другим факторами, які характеризують ефективність використання загального та оборотного капіталу, і зворотну залежність із третім фактором, який являє собою частку короткострокових позикових коштів у загальній їх сумі.

З метою забезпечення можливостей подальшого дослідження ліквідності та детальнішого вивчення чинників, що впливають на її рівень, продовжимо пошук критеріїв, які мають з результативним і факторними показниками безпосередній зв'язок.

За нашою думкою, таким показником є прибуток, включення якого в факторну модель обумовлено тим, що він є:

– узагальнюючим показником, який кількісно вимірює кінцевий результат фінансово-господарської діяльності та характеризує рівень ефективності забезпечення нею;

– фінансовим забезпеченням процесу нарощення майнового потенціалу підприємства, яке визначається сумою і рівнем його капіталізації;

– основним внутрішнім джерелом формування власного капіталу, величина якого обумовлює потреби підприємства в позикових коштах, у т. ч. і тих, що залучаються на короткостроковій основі;

– універсальним показником, який має функціональні зв'язки не лише з результативним показником, а й з усіма факторними критеріями моделі.

Використовуючи методи детермінованого моделювання, введемо прибуток у формалізовану конструкцію описаних раніше залежностей і отримаємо нову, ще більш деталізовану факторну систему у вигляді формули 1.10.

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{Y_p}{\sum A} \times \frac{\Pi_p}{Y_p}}{\frac{\Pi_p}{OA} \times \frac{KP}{\sum \Pi}}, \quad (1.10)$$

де Π_p – величина кінцевого фінансового результату підприємства;

$\frac{Y_p}{\sum A}$ – перший фактор – ресурсовіддача;

$\frac{\Pi_p}{Y_p}$ – другий фактор – рентабельність продажу;

$\frac{\Pi_p}{OA}$ – третій фактор – рентабельність оборотного капіталу;

$\frac{KP}{\sum \Pi}$ – четвертий фактор – частка поточних зобов'язань у загальній

величині джерел коштів [48].

Аналізуючи відображені в цій моделі зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність.

РОЗДІЛ II.
ОЦІНКА МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТОВ
«ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД» В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ
«Підволочиський консервний завод»

Серед великих промислових підприємств Тернопільської області є ТОВ «Підволочиський консервний завод». Товариство з обмеженою відповідальністю «Підволочиський консервний завод» знаходиться за адресою: Тернопільська обл., Підволочиський район, селище міського типу Підволочиськ, вул. І.ФРАНКА, будинок 18.

Підволочиський консервний завод утворено 1999 року. Підприємство завжди працювало на місцевій сировині. В найкращі роки тут виготовляли близько 60 найменувань продукції.

Внутрішня діяльність ТОВ «Підволочиський консервний завод» регулюється його статутом і колективним договором.

Сучасне ТОВ «Підволочиський консервний завод» відноситься до харчової консервної промисловості, тому основною діяльністю підприємства являється виробництво харчових консервів.

Основні види діяльності – КОД за ЗКГНГ: 18152 – виробництво плодоовочевих консервів; 21140 – вирощування плодів, ягід і винограду; 21110 – вирощування зернових культур; 71130 – оптова торгівля недержавних організацій, крім споживчої кооперації; 22300 – сільськогосподарські послуги, крім ветеринарних; 72200 – зовнішня торгівля недержавних організацій.

Працівники підприємства під керівництвом директора ТОВ «Підволочиський консервний завод» постійно працюють над розширенням асортименту продукції, поліпшенням її якості та конкурентоспроможності.

Основними видами готової продукції за номенклатурою є консерви:

овочеві (закусочні, маринади, обідні, томатні тощо); фруктові (варення, джеми, повидло, компоти, соки фруктові та концентровані).

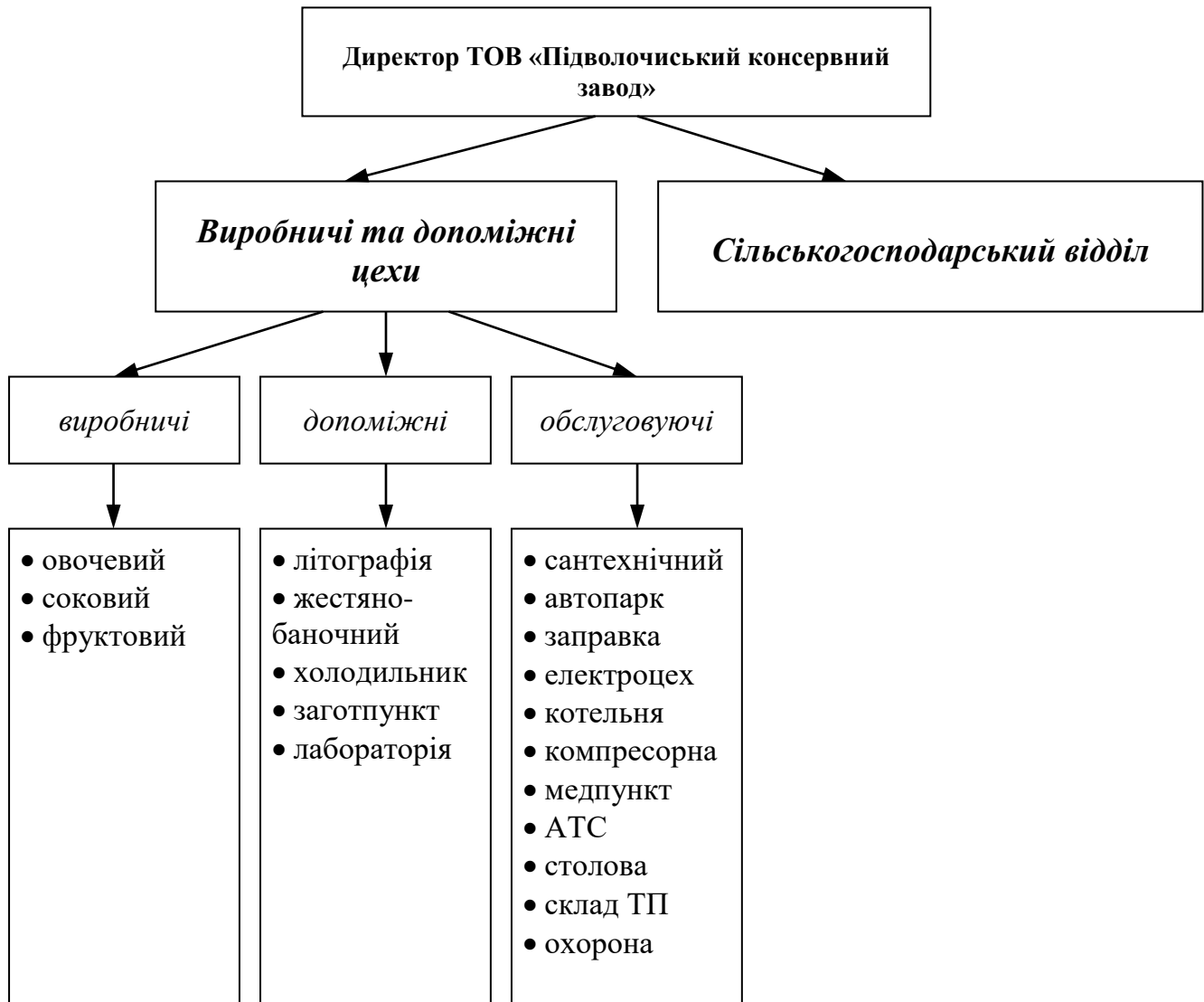
Під структурою будь-якого підприємства розуміють його внутрішній устрій, який характеризує склад підрозділів і систему зв'язків, підпорядкованості та взаємодії між ними. При цьому розрізняють виробничу й загальну структури підприємства. Основу діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод» становлять виробничі процеси, що виконуються у відповідних підрозділах. Саме склад цих підрозділів і характеризує виробничу структуру підприємства. Виробнича структура на підприємстві ТОВ «Підволочиський консервний завод» поділяється на цехову виробничу структуру і сільськогосподарський відділ.

За цехової виробничої структури основним виробничим підрозділом на ТОВ «Підволочиський консервний завод» є цех, тобто адміністративно відокремлена частина підприємства, що в ній виконується певний комплекс робіт відповідно до внутрішньозаводської спеціалізації. За характером своєї діяльності цехи поділяються на основні, допоміжні, обслуговуючі (рис. 2.1).

Основні цехи виготовляють продукцію, призначену для реалізації на сторону, тобто продукцію, що визначає профіль та спеціалізацію підприємства. На ТОВ «Підволочиський консервний завод» створені такі виробничі цехи: овочевий, (обробляють і консервують овочі); соковий – виготовлення соків; фруктовий (виготовляють продукцію з фруктів – варення, компоти).

Допоміжні цехи виробляють продукцію, що використовується для забезпечення власних потреб усередині самого підприємства. До допоміжних входять такі цехи: літографія; жерстяно-баночний; холодильник; заготпункт; лабораторія.

Обслуговуючі цехи та господарства виконують роботи, які забезпечують необхідні умови для нормального перебігу основних і допоміжних виробничих процесів. До обслуговуючих цехів відносяться: сантехнічний, автопарк, заправка, електроцех, котельня, компресорна, медпункт, АТС, столова, склад ТП, охорона.

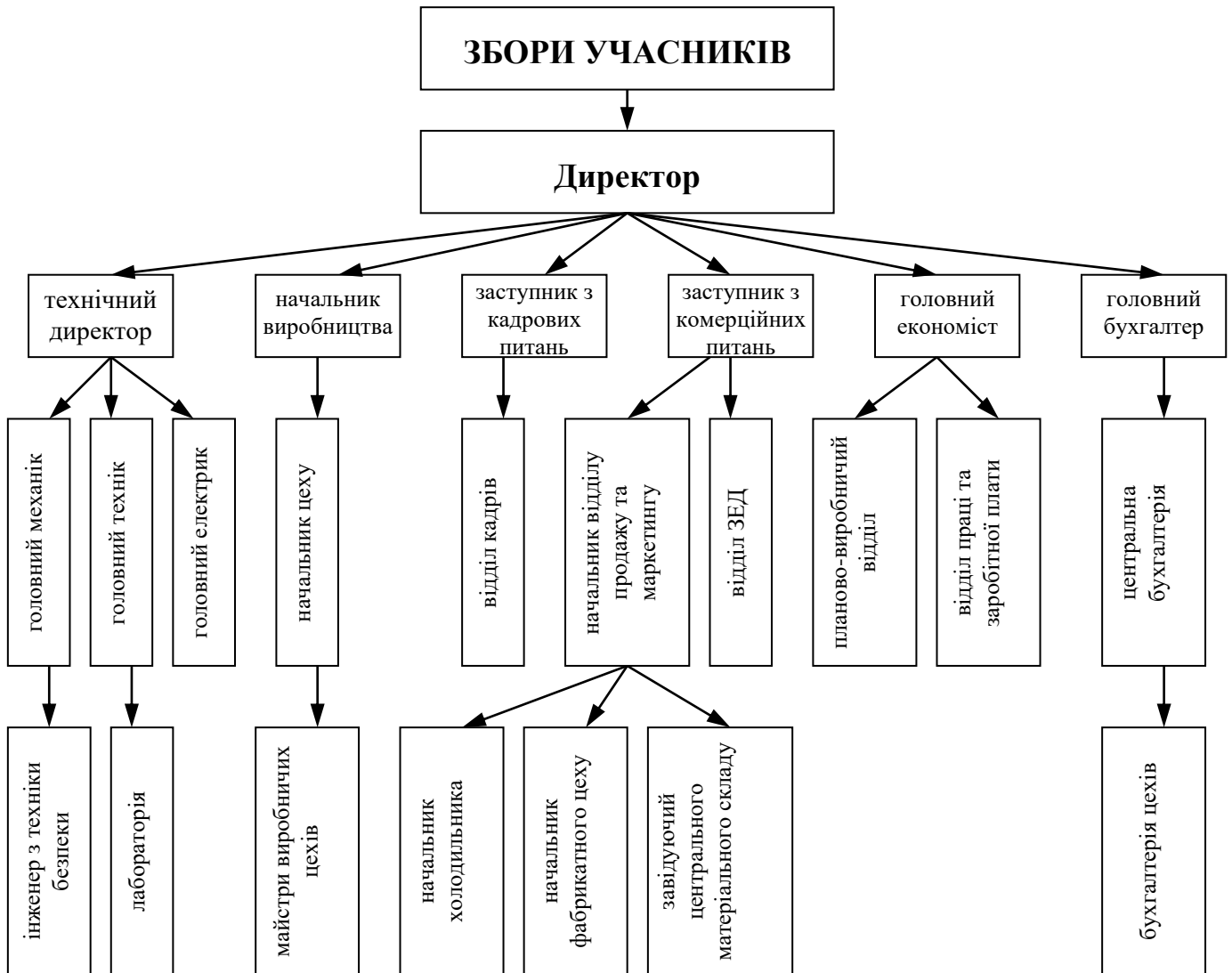

Рис. 2.1. Схема виробничої структури ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Водночас поділ праці у сфері забезпечення зумовлює групування однорідних за функціями робіт і зосередження таких робіт у підрозділах апарату забезпечення. Загальну структуру створює сукупність усіх виробничих, невиробничих та управлінських підрозділів підприємства.

Схема структури забезпечення ТОВ «Підволочиський консервний завод» зображена на рис. 2.2.

Підприємство ТОВ «Підволочиський консервний завод» очолює директор. Він здійснює керівництво підприємством у цілому, тобто репрезентує підприємство в будь-яких організаціях, розпоряджається його майном в межах чинного законодавства, укладає договори, відкриває в банках розрахункові рахунки.

Рис. 2.2. Схема структури забезпечення ТОВ «Підволочиський консервний завод»

У структурі системи керуючий елемент виконує цілком конкретні функції.

По-перше, він визначає мету функціонування. Оскільки тієї самої мети можна досягти різними способами, керуючий елемент мусить вибрати один із них. При цьому під способом досягнення мети розуміють розробку алгоритму трансформаційного процесу, а опрацювання способу досягнення мети

передбачає визначення впорядкованих операцій, тобто того, що повинні робити члени трудового колективу задля досягнення мети. Відтак керуючий елемент виконує функцію планування – процесу визначення мети діяльності, передбачення майбутнього розвитку та поєднання колективних (індивідуальних) завдань для одержання очікуваного загального результату.

По-друге, кожна операція трансформаційного процесу повинна мати свого носія, тобто виконуватися певним елементом даної системи.

Отже, реалізація трансформаційного процесу передбачає також визначення того, хто саме має виконувати ту чи іншу конкретну операцію і як виконавці мають взаємодіяти між собою. І процеси характеризують сутність організації як функції забезпечення. Організація – це процес формування структури системи, розподіл завдань, повноважень і відповідальності між працівниками підприємства для досягнення загальної мети її діяльності.

По-третє, директор у системі займає підпорядковане становище. У перебігу трансформаційного процесу він може відмовитись виконувати свої обов'язки, визначені планом. Тому для досягнення поставленої мети керівник будь-якого рівня має не тільки спланувати та організувати роботу, а й примусити людей виконувати її.

Для цього потрібно створити умови, за яких виконавці відчули б, що воно можуть задовольнити свої потреби тільки тоді, коли буде забезпечено досягнення цілей підприємства. Це означає, що керуючий елемент має виконувати належним чином функцію мотивації. Мотивація – це, власне, причина, яка спонукає членів трудового колективу для спільних погоджених дій, аби забезпечити досягнення поставленої мети.

По-четверте, для того, щоб запобігти появі зовнішніх перешкод і можливих відхилень від очікуваних результатів діяльності системи, керуючий елемент повинен встановлювати параметри діяльності директора, вимірювати досягнуті результати роботи, порівнювати їх з запланованим обсягом, за необхідності – коригувати діяльність, накопичувати досвід для вдосконалення планування. Саме цим пояснюється необхідність виконання керуючим

елементом контролюючих функцій.

Ці чотири основні функції тісно зв'язані між собою в єдиному процесі забезпечення. Незадовільне планування чи недосконала організація, так само як і слабка мотивація праці або поганий контроль, негативно впливають на результати діяльності підприємства в цілому.

Загалом, асортимент випущеної продукції підприємства складає 49 видів. Перспективою розвитку даного підприємства є те, що здійснюється впровадження нових видів обладнання та технологій, автоматизація діючого обладнання. За допомогою всіх цих процесів якість готової продукції буде покращеною і виготовлені консерви будуть більш конкурентоспроможними в порівнянні з ринковими.

На українському ринку плодоовочева консервація ТОВ «Підволочиський консервний завод» може скласти конкуренцію таким відомим торговим маркам як «Чумак», «Верес», французька фірма «Бондюель». Про високу якість та передову технологію соку яблучного концентрованого свідчать високі нагороди, а також налагоджені зв'язки і співпраця з відомими європейськими фірмами.

Проведемо аналіз динаміки складу та структури джерел активів на підприємстві в таблиці 2.1, з якої бачимо, що джерела формування майна підприємства за 2020 рік зменшились на 413,0 тис. грн., на 1316,0 тис. грн. в 2021 р., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 7757,0 тис. грн., а це обумовлено зниженням суми залучених коштів на 199,0 тис. грн. в 2022 р. та зменшенням нерозподіленим прибутком в 2022 р. на 7558,0 тис. грн.

Разом з тим, власний капітал зменшується з року в рік, за 2020 рік в порівнянні до 2019 збільшився на 1704,0 тис. грн., а в 2021 р. зменшився на 1516,0 тис. грн., так сово і в 2022 р. віз знову зменшився на 7558,0 тис. грн. В структурі власних коштів найбільшу питому вагу має власний капітал.

Таблиця 2.1

Аналіз складу та структури джерел коштів підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показники	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	
Статутний капітал	16171	71,4	16171	72,7	16171	77,3	16171	122,9	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	4,6	45,6	51,5
Резервний капітал	1704	7,5	1704	7,7	1704	8,1	1704	12,9	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,5	4,8	5,4
Нерозподілений прибуток	2551	11,3	4255	19,1	2739	13,1	-4819	-36,6	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	166,8	64,4	-175,9	-188,9	7,9	-6,0	-49,7	-47,9
Усього за розділом I	20426	90,19	22130	99,53	20614	98,54	13056	99,2	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	108,3	93,1	63,3	63,9	9,3	-1,0	0,7	9,0
Забезпечення виплат персоналу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	183	0,8	-	-	-	-	-	-	-183,0	-	-	-183,0	-	-	-	-	-0,8	-	-	-0,8
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	84	0,4	29	0,2	0,0	84,0	-55,0	29,0	-	-	34,5	-	-	0,4	-0,2	0,2
Поточні зобов'язання за розрахунками: - з бюджетом	8	0,04	6	0,03	154	0,7	13	0,1	-2,0	148,0	-141,0	5,0	75,0	2566,7	8,4	162,5	-0,01	0,7	-0,6	0,1
- зі страхування	15	0,1	21	0,1	17	0,1	19	0,1	6,0	-4,0	2,0	4,0	140,0	81,0	111,8	126,7	-	-	0,1	0,1
- з оплати праці	55	0,2	47	0,2	36	0,2	42	0,3	-8,0	-11,0	6,0	-13,0	85,5	76,6	116,7	76,4	-	-	0,1	0,1
Інші поточні зобов'язання	1961	8,7	31	0,1	14	0,1	3	-	-1930,0	-17,0	-11,0	-1958,0	1,6	45,2	21,4	0,2	-8,5	-0,1	0,0	-8,6
Усього за розділом IV	2222	9,8	105	0,5	305	1,5	106	0,8	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8	-9,3	1,0	-0,7	-9,0
Баланс	22648	100,0	22235	100,0	20919	100,0	13162	100,0	-413,0	-1316,0	-7757,0	-9486,0	98,2	94,1	62,9	58,1	-	-	-	-

Велике значення мають власні обігові кошти підприємства, величина яких обчислюється як різниця між власним капіталом та необоротними активами і показує яка частка із загальної суми власних коштів підприємства спрямовується на покриття обігових коштів: 2020 р. $22130 - 1704 = 20426,0$ тис. грн. в 2021 рік: $20614 - (-1516) = -22130,0$ тис. грн. та в 2022 р. $13056 - 1704 = 11352$ тис. грн. Тобто сума власних обігових коштів за 2020 збільшилась на 1704,0 тис. грн. а в 2020 р. на 1516,0 тис. грн. зменшилась та в 2022 р. знову зростає на 1704,0 тис. грн. Кредиторська заборгованість за 2020 р. на 183,0 тис. грн. зменшилась, що свідчить про фінансові покращення на підприємстві. Зменшилась заборгованість по оплаті праці в 2020 р. зменшились на 8,0 тис. грн., а в 2021 р. на 11,0 тис. грн. та в 2022 р. знову збільшилась на 6,0 тис. грн. Також зменшилась заборгованість по іншим поточним зобов'язанням на 1930,0 в 2020 р. та на 17,0 тис. грн. в 2021 р. та на 11,0 тис. грн. в 2022 р. Заборгованість по розрахунках з бюджетом за 2020 зменшилась на 2,0 тис. грн. але в 2021 р. зросла на 148,0 тис. грн. та в 2022 р. знову зменшилась на 141,0 тис. грн. Заборгованість по страхуванню в 2020 р. зросла на 6,0 тис. грн., а в 2021 р. зменшилась 4,0 тис. грн. і в 2022 р. знову зростає на 2,0 тис. грн.

Для характеристики майна здійснимо розрахунок коефіцієнта мобільності майна (K_{MM}):

$$2019\text{р. } K_{M.M.} = 12246 / 22648 = 0,54;$$

$$2020\text{р. } K_{M.M.} = 13267 / 22129 = 0,60;$$

$$2021\text{р. } K_{M.M.} = 12316 / 20713 = 0,60;$$

$$2022\text{р. } K_{M.M.} = 5853 / 13162 = 0,44.$$

Таким чином, на кінець 2020 року коефіцієнт мобільності збільшився на 0,06 од. у порівнянні з 2019 роком, в 2021 р. він не змінився в порівнянні до 2020 р., та в 2022 р. він зменшився на 0,16, а в порівнянні 2022 р. до 2019 р. зменшився на 0,10 од.

Слід зазначити, що низька мобільність оборотних активів не завжди розцінюється негативно. За високої рентабельності продукції підприємства

здебільшого спрямовують вільні кошти на розширення виробництва.

Проведемо аналіз динаміки наявності і складу виробничого потенціалу по досліджуваному підприємству у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка наявності і складу виробничого потенціалу ТОВ
«Підволочиський консервний завод»**

Вид реальних активів	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.
Основні засоби	8598	96,3	8862	97,3	8397	97,8	7309	96,3	264,0	-465	-1088	-1289	103,1	94,8	87,0	85,0	1,0	0,5	-1,5	-
Виробничі запаси	332	3,7	247	2,7	191	2,2	280	3,7	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3	-1,0	-0,5	1,5	-
Усього реальних активів	8930	100	9109	100	8588	100	7589	100	179,0	-521	-999	-1341	102,0	94,3	88,4	85,0	-	-	-	-

З проведеної у таблиці 2.2 загальної оцінки майна ТОВ «Підволочиський консервний завод», наявність і склад виробничого потенціалу підприємства. З аналізу, проведеного в даній таблиці видно, що виробничі можливості підприємства в 2020 р. зросли 179,0 тис грн., але в порівнянні з 2021 р. показник все ж таки зменшився, різниця склала 521,0 тис. грн., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 999,0 тис. грн.. Причиною такого становища є скорочення вартості основних засобів на 465,0 тис. грн. в 2021 р. та на 1088,0 тис. грн. в 2022 р.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Обґрунтування власної фінансової стратегії підприємства неможливе без діагностики його фінансового стану. Фінансовий стан підприємства – це комплексне інтегроване поняття, зміст якого відображається системою показників, що розкривають рівень забезпечення фінансовими ресурсами і

ефективність їх використання у господарському обороті.

Далі, розрахуємо показники, які заслуговують на увагу з боку економічного аналізу, а саме: коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів. Показник фінансової стійкості підприємства, згідно таблиці 2.3, відповідає нормативному значенню.

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки коефіцієнту фінансової стійкості та коефіцієнту співвідношення залучених і власних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	20426	22190	20614	13056	1764,0	-1576,0	-7558,0	-7370,0	108,6	92,9	63,3	63,9
Позичені кошти, тис. грн.	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	9,19	211,33	67,59	123,17	202,14	-143,75	55,58	113,98	-	-	-	-
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	0,11	0,005	0,01	0,01	-0,10	0,005	-0,01	-0,10	-	-	-	-

Можемо також побачити, що він значно коливається, так в 2019 р. він склав 9,19% та в 2020 р. він зростає до показника 211,33%. В 2021 р. він вже зменшується на 143,75 п.п. і становить 67,59 %, та вже в 2022 р. знову збільшується на 55,58 п.п. і складає 123,17%. Те ж саме відбувається і коефіцієнтом співвідношення залучених і власних коштів, в 2019 р. він склав 0,11% та в 2022 р. він зменшився 0,10 п.п. та становить 0,01%.

Наступним важливим показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства, є показник автономії, який показує наскільки підприємство незалежно від позикового капіталу.

З таблиці 2.4, помітно, що доля власних коштів у загальній сумі джерел коштів досить висока і на кінець 2019 року вона становила 0,901%, в 2020 р. – 1,00%, в 2021 р. – 0,99% та в 2022 р. – 0,99%, помітна незначна тенденція коливання та стабільності.

Взагалі отримані дані свідчать про високу ступінь незалежності підприємства від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки показника автономії ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	20426	22190	20614	13056	1764,0	-1576,0	-7558,0	-7370,0	108,6	92,9	63,3	63,9
Загальна сума джерел коштів, тис. грн.	22648	22235	20919	13162	-413,0	-1316,0	-7757,0	-9486,0	98,2	94,1	62,9	58,1
Коефіцієнт автономії	0,90	1,00	0,99	0,99	0,10	-0,01	0,01	0,09	-	-	-	-

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування.

Проведемо розрахунок абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування і визначимо тип фінансової стійкості ТОВ «Підволочиський консервний завод» в таблиці 2.5.

З даних таблиці 2.5 видно, що ВОК станом на кінець 2020 року було в сумі 13268,0 тис. грн., в 2021 р. ця сума зменшилась до 12217,0 тис. грн., а це на 1051,0 тис. грн. менше, та в 2022 р. вона скоротилась до 5747,0 тис. грн. Зменшення відбулось на 6470,0 тис. грн. в порівнянні до 2021 р. та на 4277,0 тис. грн. до 2019 р.

Сума запасів збільшилась на 89,0 тис. грн. в 2022 р. до 2021 р. Співставляючи суму ВОК та запасів можна дійти висновку, що з 2021 року ВОК не вистачало на покриття запасів.

В 2021 році зменшилась сума власного капіталу і за рахунок цього наявність власних обігових коштів також зменшилась до 12217,0 тис. грн., тобто їх було більше ніж запасів (191,0 тис. грн.).

В 2022 р. сума власного капіталу також значно перевищувала вартість необоротних активів, завдяки йому наявність ВОК більше ніж у 5 раз

перевищувала запаси. Підприємство зі всі 4 роки мало абсолютний тип фінансової стійкості.

Таблиця 2.5

**Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості ТОВ
«Підволочиський консервний завод»**

№ п.п.	Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
						2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1	Власний капітал	20426	22130	20614	13056	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	108,3	93,1	63,3	63,9
2	Довгострокові кредити	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Необоротні активи	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	85,2	94,8	87,0	70,3
4	ВОК (р.1-р.3)	10024	13268	12217	5747	3244,0	-1051,0	-6470,0	-4277,0	132,4	92,1	47,0	57,3
5	Наявність ВОК довгострокових кредитів (р.5+р.3)	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	85,2	94,8	87,0	70,3
6	Короткострокові кредити	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
7	Загальний розмір основних джерел покриття (р.5+р.6)	12624	8967	8702	7415	-3657,0	-265,0	-1287,0	-5209,0	71,0	97,0	85,2	58,7
8	Запаси	332	247	191	280	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3
9	Надлишок (+) або нестача (-) ВОК (р.4-р.8)	9692	13021	12026	5467	3329,0	-995,0	-6559,0	-4225,0	134,3	92,4	45,5	56,4
10	Надлишок (+) або нестача (-) ВОК і ДК (р.6-р.9)	-7470	-12916	-11721	-5361	-5446,0	1195,0	6360,0	2109,0	172,9	90,7	45,7	71,8
11	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття (р.7-р.8)	12292	8720	8511	7135	-3572,0	-209,0	-1376,0	-5157,0	70,9	97,6	83,8	58,0
12	Тип фінансової стійкості	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Запас стійкості фінансового стану, днів р.11х360/чиста виручка від реалізації	307,88	446,23	1141,56	594,17	138,3	695,3	-547,4	286,3	144,9	255,8	52,0	193,0
14	Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11/р.8) грн.	37,02	35,30	44,56	25,48	-1,7	9,3	-19,1	-11,5	95,4	126,2	57,2	68,8

Запас стійкості фінансового стану у 2021 році становив 1142 днів, а у 2022 році зменшився до 594 дні. Надлишок основних джерел покриття становив у 2021 та 2022 рр. відповідно 8511,0 тис. грн. і 7135,0 тис. грн.

Таблиця 2.6

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТОВ
«Підволочиський консервний завод»**

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
ВОК (Робочий капітал), тис. грн.	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	збільшення
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,85	0,67	0,68	1,25	-0,18	0,01	0,57	0,40	>0,1
Маневреність робочого капіталу	0,47	0,35	0,17	0,27	-0,12	-0,18	0,10	-0,20	зменшення
Маневреність власних обігових коштів	0,49	0,59	0,58	0,44	0,10	-0,01	-0,14	-0,05	збільшення
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,82	0,99	0,98	0,98	0,17	-0,02	0,01	0,16	0,3-0,5
Коефіцієнт покриття запасів	30,74	53,72	64,40	20,63	22,97	10,69	-43,77	-10,12	зменшення
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,90	1,00	0,99	0,99	0,09	-0,01	0,01	0,09	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	1,11	1,00	0,99	0,99	-0,11	-0,01	0,01	-0,12	>0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,49	0,60	0,59	0,44	0,11	-0,01	-0,15	-0,05	0,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,90	1,00	1,00	0,99	0,10	0,00	0,00	0,09	>0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	9,19	210,76	67,59	123,17	201,57	-143,18	55,58	113,98	0,85-0,9

Далі проведемо оцінку фінансового стану ТОВ «Підволочиський консервний завод» що представлені в таблиці 2.6, з якої видно, що фінансова стійкість характеризується абсолютними і відносними показниками. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що зменшення суми робочого капіталу у 2022 рр. в порівнянні з 2019 р. призвело і до погіршення деяких показників. Зокрема, коефіцієнт з забезпечення оборотних активів власними коштами збільшився з 0,85 до 1,25 од. Проте погіршилась маневреність робочого капіталу з 0,47 до 0,17 од. Натомість позитивна динаміка спостерігається за показниками коефіцієнта забезпечення власними обіговими коштами (з 0,82 од. у 2019 р. до 0,98 од. у 2022 р.), що свідчить про раціональну політику у фінансуванні запасів підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився від 1,11 до 0,99 од. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився з 0,90 од. за 2019 р. до

0,99 од. в 2022 р. але перевищує нормативне значення при нормі в 0,5.

Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування) збільшився протягом досліджуваного періоду з 9,19 до 123,17 од., але відповідаючи оптимальному значенню, що більше від 1. Оскільки підприємство не використовує довгострокові кредити, показник лівереджу дорівнював <2.

Таблиця 2.7

Оцінка ділової активності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1. Коефіцієнт загальної оборотності активів	0,6	0,3	0,1	0,2	-0,3	-0,2	0,1	-0,4
2. Коефіцієнт оборотності запасів	1,2	0,5	0,2	0,5	-0,6	-0,3	0,3	-0,7
3. Строк обороту запасів	311,0	664,6	1760,7	775,7	353,6	1096,1	-985,0	464,7
4. Коефіцієнт оборотності загальної суми дебіторської заборгованості	-	66,4	13,0	16,6	66,4	-53,3	3,5	16,6
5. Строк обороту загальної суми дебіторської заборгованості	-	5,5	28,0	22,0	5,5	22,5	-6,0	22,0
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по товарних операціях	-	-	-	35,0	-	-	35,0	35,0
7. Строк обороту дебіторської заборгованості по товарних операціях	-	-	-	10,4	-	-	10,4	10,4
8. Коефіцієнт оборотності загальної суми кредиторської заборгованості	6,5	67,0	12,1	56,1	60,5	-54,9	44,0	49,7
9. Строк обороту загальної суми кредиторської заборгованості	56,4	5,4	30,1	6,5	-51,0	24,6	-23,6	-49,9
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості по товарних операціях	6,5	6,0	16,5	29,0	-0,4	10,4	12,5	22,5
11. Строк обороту кредиторської заборгованості по товарних операціях	56,4	60,4	22,2	12,6	3,9	-38,2	-9,6	-43,8
12. Тривалість операційного циклу	311,0	664,6	1760,7	786,1	353,6	1096,1	-974,6	475,2
13. Тривалість фінансового циклу	112,9	71,3	80,2	41,1	-41,5	8,9	-39,1	-71,7

Загалом, абсолютний тип фінансової стійкості підприємства та відносні показники стійкості говорять про оптимальність у виборі політики підтримки платоспроможності та ліквідності підприємства, це говорить про, що підприємство було збитковим та не рентабельним.

Далі проаналізуємо показники рентабельності на ТОВ «Підволочиський консервний завод» в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

№ п.п.	Індикатори	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
						2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1	Рентабельність власного капіталу	32,5	-104,3	6,8	-8,8	-136,8	111,1	-15,6	-41,3
2	Рентабельність господарської діяльності	0,6	-0,4	-32,2	-51,3	-0,9	-31,9	-19,1	-51,9
3	Рентабельність основної діяльності	0,6	-0,4	-52,4	-194,5	-1,0	-52,0	-142,1	-195,1
4	Рентабельність від звичайної діяльності	0,5	23,7	-30,2	-49,9	23,3	-53,9	-19,7	-50,4
5	Рентабельність підприємства	0,5	23,7	-30,2	-49,9	23,3	-53,9	-19,7	-50,4
6	Валова рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,1	-1,0	14,8	-11,4	-4,0	15,7	-26,1	-14,4
7	Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,5	24,2	-56,5	-174,8	23,7	-80,7	-118,3	-175,3

З проведеного аналізу в таблиці 2.8 можна зробити висновки, усі показники рентабельності мають від'ємне значення. Основним з показників рентабельності є чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), яка в 2019 році складала 0,5%, а в 2022 році склало -173,8%.

2.3. Оцінка регулювання ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Аналіз ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» проведемо за двома напрямками: аналіз ліквідності балансу та аналіз ліквідності підприємства. Тож, проведемо аналіз ліквідності балансу, який полягає в порівнянні коштів за активом, згрупованих за рівнем їх ліквідності відповідно до зобов'язань за пасивом, об'єднаних за строками їх погашення і в порядку зростання цих

строків. Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на: найліквідніші (A_1); активи, що швидко реалізуються (A_2); активи, що повільно реалізуються (A_3); активи, що важко реалізуються (A_4). Перші три групи активів належать до поточних активів підприємства. Пасиви балансу за рівнем зростання строків погашення зобов'язань групуються так: негайні пасиви (Π_1); короткострокові пасиви (Π_2); довгострокові пасиви (Π_3); постійні пасиви (Π_4). Підприємство буде ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Підприємство може бути більш чи менш ліквідним.

Аналіз ліквідності балансу відображено в таблиці 2.9. Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі співвідношення [46]:

$$A_1 > \Pi_1, \quad A_2 > \Pi_2, \quad A_3 > \Pi_3, \quad A_4 < \Pi_4, \quad (2.1)$$

$$2019 \text{ р.} - A_1 > \Pi_1; A_2 < \Pi_2; A_3 > \Pi_3; A_4 < \Pi_4;$$

$$2020 \text{ р.} - A_1 > \Pi_1; A_2 > \Pi_2; A_3 > \Pi_3; A_4 < \Pi_4;$$

$$2021 \text{ р.} - A_1 > \Pi_1; A_2 > \Pi_2; A_3 > \Pi_3; A_4 < \Pi_4;$$

$$2022 \text{ р.} - A_1 > \Pi_1; A_2 > \Pi_2; A_3 > \Pi_3; A_4 < \Pi_4.$$

За даними таблиці 2.9 видно, що баланс досліджуваного підприємства був ліквідним. Так у 2022 році активів, що швидко реалізуються було більше, ніж короткострокових пасивів на суму в 3789,0 тис. грн.

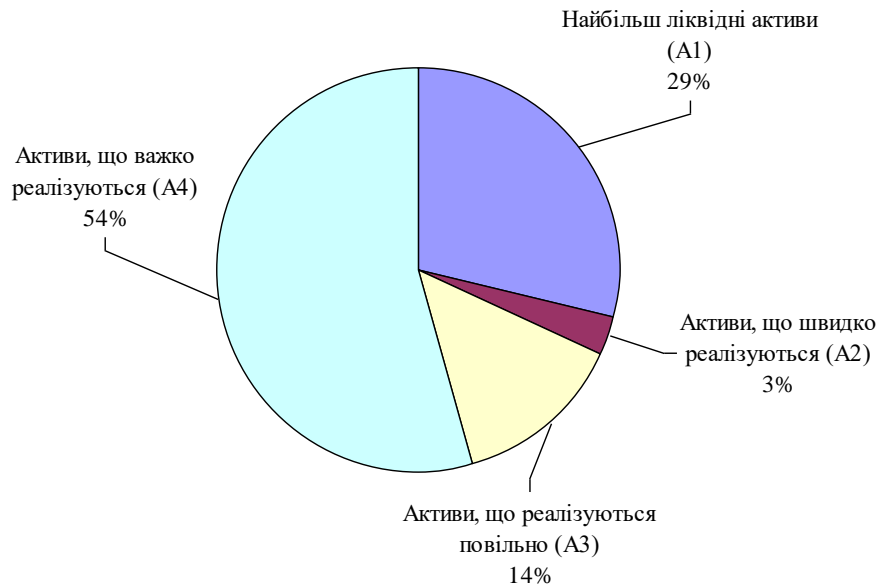
Таблиця 2.9

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Підволочиський консервний завод»

АКТИВ	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2019	2020	2021
Найбільш ліквідні активи (A_1)	475	1599	2756	3866	Негайні пасиви (Π_1)	2039	105	221	77	-1564	1494	2535	3789
Активи, що швидко реалізуються (A_2)	7061	7162	7497	429	Короткострокові пасиви (Π_2)	183	0	84	29	6878	7162	7413	400
Активи, що реалізуються повільно (A_3)	11771	11774	9360	1819	Довгострокові пасиви (Π_3)	-	-	-	-	11771	11774	9360	1819
Активи, що важко реалізуються (A_4)	10402	8862	8397	7309	Постійні пасиви (Π_4)	20426	22190	20614	13056	-10024	-13328	-12217	-5747
Баланс	22648	22235	20919	13162	Баланс	22648	22235	20919	13162	-	-	-	-

Аналізуючи склад і структуру активів підприємства за ознакою ліквідності можна зробити наступні висновки, що серед активів за останній рік діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод» значну частку займають активи, що важко

реалізуються, до складу яких входять запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість за розрахунками та інше.

Рис. 2.2. Частка активів ТОВ «Підволочиський консервний завод» за ступенем ліквідності в загальній структурі за 2022 р.

Як видно з діаграми активи, що швидко реалізуються займають найменшу питому вагу 3,0%. Натомість, найбільш ліквідні активи займають 29%, тобто на підприємстві є необхідна сума готівки, яка за аналізований період збільшилась на 1110,0 тис. грн. і в 2022 році дана сума склала 3866,0 тис. грн. Така сума є достатньою для задоволення зобов'язань і ТОВ «Підволочиський консервний завод» може задовольнити незначну суму боргів. Така сама ситуація спостерігалась і в 2021 році, тоді на рахунку підприємства було 2756,0 тис. грн., що на 1717,0 тис. грн. більше ніж в 2020 році. Друге місце в структурі активи, що реалізуються повільно, до складу яких входять необоротні активи. За аналізований період сума активів, що реалізуються повільно зменшилась на 5747,0 тис. грн., відповідно й частка цих активів зменшилась. Якщо зрівнювати 2022 рік з 2019 роком, то ця частка зменшилась на 65,8%. Значну частку в загальній структурі за 2022 рік займають найбільш ліквідні активи 29,4%. За аналізований період з 2022 по 2019рр. дана частка зменшилась на 31,5%.

Дана тенденція, що склалась на підприємстві ТОВ «Підволочиський

консервний завод» з переваженням важколіквідних ліквідних активів не є позитивною. Для перетворення даного виду активів необхідно досить тривалий період часу, щоб розрахуватися зі своїми зобов'язаннями, що в свою чергу погіршує платіжну дисципліну підприємства. Також нарощення значних матеріальних запасів в діяльності товариства може викликати значні невиправдані витрати на їх збереження та реалізацію, що вплине на фінансовий результат діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод».

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів з активу, згрупованих за рівнем їхньої ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, об'єднаними за строками їх погашення в порядку зростання цих строків.

Провівши аналіз структури зобов'язань підприємства за терміновістю оплати можна сказати, що за останній 2022 рік найбільшу питому вагу займали постійні пасиви до складу яких входить власний капітал і доходи майбутніх періодів і становлять 41,51%. Після постійних пасивів значну частку займають короткострокові пасиви – 39,32% та найбільш термінові пасиви – 16,9%. Найменшу питому вагу мають довгострокові зобов'язання 2,27%. Для більшої наглядності зобразимо структуру пасивів за терміном погашення в 2009 році за допомогою діаграми, зображеної на рисунку 2.2.

Рис. 2.3. Частка пасивів за терміновістю оплати ТОВ «Підволочиський консервний завод» в загальній структурі за 2022 рік

Якщо порівнювати 2022 рік діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод» з попередніми роками, то питома вага постійних пасивів до яких входять

власні кошти та доходи майбутніх періодів зменшилась на 95,7 п.п., за рахунок збільшення власного капіталу. Так і за попередні роки значну частку займали постійні пасиви. Протягом аналізованого періоду зменшилась доля найбільш термінових пасивів, що містять поточну заборгованість, на 31,5%. Аналізуючи всю структуру пасивів спостерігається скорочення зобов'язань підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод».

Наступним кроком є аналіз ліквідності підприємства, для цього проводять розрахунок основних показників ліквідності, які застосовують для оцінки можливостей підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

1. Загальний коефіцієнт ліквідності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт поточної ліквідності) розраховується за формулою 2.2 [19, с. 204]:

$$K_{з.л.} = \frac{[A_1 + A_2 + A_3]}{[П_1 + П_2]} \quad (2.2)$$

$$K_{з.л.} = \frac{[475 + 7061 + 11771]}{[2039 + 183]} = 8,69 - 2019р.$$

$$K_{з.л.} = \frac{[1599 + 7162 + 11774]}{[105]} = 195,57 - 2020р.$$

$$K_{з.л.} = \frac{[2756 + 7497 + 9360]}{[221 + 84]} = 64,30 - 2021р.$$

$$K_{з.л.} = \frac{[3866 + 429 + 1819]}{[77 + 29]} = 57,68 - 2022р.$$

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається за формулою 2.3:

$$K_{ш.л.} = \frac{[A_1 + A_2]}{[П_1 + П_2]} \quad (2.3)$$

$$K_{ш.л.} = \frac{[475 + 7061]}{[2039 + 183]} = 3,39 - 2019р.$$

$$K_{ш.л.} = \frac{[1599 + 7162]}{[105]} = 83,44 - 2020р.$$

$$K_{ш.л.} = \frac{[2756 + 7497]}{[221 + 84]} = 33,62 - 2021р.$$

$$K_{ш.л.} = \frac{[3866 + 429]}{[77 + 29]} = 40,52 - 2022р.$$

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається за формулою 2.4:

$$K_{a.l.} = \frac{[A_1]}{[\Pi_1 + \Pi_2]} \quad (2.4)$$

$$K_{a.l.} = \frac{[475]}{[2039+183]} = 0,21 - 2019p.$$

$$K_{a.l.} = \frac{[1599]}{[105]} = 15,23 - 2020p.$$

$$K_{a.l.} = \frac{[2756]}{[221+84]} = 9,04 - 2021p.$$

$$K_{a.l.} = \frac{[3866]}{[77+29]} = 36,47 - 2022p.$$

Дані розрахунки зведемо у таблиці 2.10 для подальшого аналізу.

Таблиця 2.10

Оцінка ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
Коефіцієнт загальної ліквідності	8,69	195,57	64,30	57,68	186,88	-131,27	-6,63	48,99	1,5-2,5; збільшення
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	3,39	83,44	33,62	40,52	80,05	-49,82	6,90	37,13	0,7-0,85; збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,21	15,23	9,04	36,47	15,01	-6,19	27,44	36,26	0,2-0,25; збільшення

Коефіцієнти ліквідності зведені у таблицю 2.10. Аналізуючи ліквідність підприємства, видно, що загальний коефіцієнт ліквідності перевищує співвідношення 1:1, звідси висновок: ТОВ «Підволочиський консервний завод» має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Проаналізувавши показники приведені в таблиці 2.10, можна побачити, що коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2020 року збільшився у порівнянні з попереднім 2019 роком на 80,05 одиниць і становить 83,44, тобто вище нормативного значення в 0,7-0,85 одиниці, в 2021 р. він зменшився в порівнянні з 2020 р. на 49,94 одиницю і склав 33,50 одиниць та вже в 2022 р. він знову зріс на 6,9 п.п. та склав 40,52. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2020 року вище рівня норми 0,2-0,25 і становив 15,23, в 2021 рр. абсолютна

ліквідність підприємства становила 9,04%, та в 2022 р. даний показник збільшився на 27,44 п.п. і вже становить 36,47%, що свідчить про можливість підприємства одночасно погашати всі свої борги, адже малоімовірно, щоб усі кредитори підприємства водночас поставили йому свої боргові вимоги.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву балансу. Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі умови: найбільш ліквідні активи перевищують нехайні пасиви або дорівнюють їм; активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них; активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них; активи, що важко реалізуються, менші ніж постійні пасиви. Ліквідність підприємства не тотожна його платоспроможності. Платоспроможність підприємства може змінюватися: через несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості підприємству воно може стати неплатоспроможним, оскільки настав час платити кредиторам, а на розрахунковому рахунку немає достатньо грошових ресурсів для погашення цієї заборгованості. Тому треба, щоб ліквідних коштів вистачало для погашення необхідних платежів.

Одним із повсякденних завдань фінансової служби підприємства є забезпечення повної платіжної готовності, зниження якої часто спричиняє значні непродуктивні витрати підприємства у вигляді пені за прострочення платежів. Для оцінки платоспроможності підприємства складемо платіжний баланс (календар) у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Платіжний баланс (календар) ТОВ «Підволочиський консервний завод»

АКТИВ	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	2019	2020	2021	2022
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.
Наявні кошти для покриття заборгованості					Нехайні та інші платежі				
Грошові кошти та їх еквіваленти	96	1039	2756	3866	Заборгованість за кредитами				
Розрахунки з дебіторами	7061	7056	7297	261	Кредиторська заборгованість	2222	105	305	106
Усього	7157	8095	10053	4127	Усього	2222	105	305	106
Сальдо					Сальдо	4935	7990	9748	4021
Баланс	7157	8095	10053	4127	Баланс	7157	8095	10053	4127

З аналізу платіжного балансу, можна зробити висновок, що підприємство

є платоспроможним за досліджуваний період, сальдо за останні чотири роки знаходиться в пасиві платіжного балансу.

Таким чином, ТОВ «Підволочиський консервний завод», за 2019 – 2022 рр. підприємство було повністю платоспроможним. Тому, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було достатньо для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

На підприємстві ТОВ «Підволочиський консервний завод» не вистачає швидко ліквідних активів для покриття середньострокових зобов'язань. Позитивним є те, що дана нестача з роками мала тенденцію до зменшення, в цілому в 2022 році скоротилась на 7068,0 тис. грн., порівняно з 2021 роком, у зв'язку з зі зменшенням банківських кредитів та кредиторської заборгованості. Товариство в змозі повністю покрити активами, що повільно реалізуються свої довгострокові зобов'язання, адже сума даної заборгованості на підприємстві є незначною.

З метою визначення чи є ТОВ «Підволочиський консервний завод» абсолютно ліквідним чи ні, перевіримо виконання вимог абсолютної ліквідності на основі нерівностей. Виконання перших трьох нерівностей свідчить про те, що поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. Економічний зміст останньої нерівності полягає в тому, що у підприємства наявний власний оборотний капітал і відповідно дотримуються мінімальні умови фінансової стійкості. Але нажалі умови абсолютної ліквідності не виконуються протягом всього аналізованого періоду через невиконання перших двох нерівностей, тобто у підприємства не вистачає найбільш ліквідних активів (грошових коштів) для погашення термінових зобов'язань, також невиконання даної умови вказує на те, що фактична ліквідність балансу відрізняється від абсолютної, та активів, що швидко реалізуються, що говорить про відсутність перспективної ліквідності.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання ліквідності підприємства розраховують такі відносні показники: коефіцієнт поточної

ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності. Ці показники являють інтерес не лише для керівництва підприємства, а й для зовнішніх суб'єктів аналізу: коефіцієнт абсолютної ліквідності являє інтерес для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців, власників акцій, інвесторів. Розрахунок даних показників наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Показники ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2	15,2	9,0	36,5	15,01	-6,19	27,44	36,26
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,4	83,4	33,6	40,5	80,05	-49,82	6,90	37,13
Коефіцієнт покриття	10,2	211,8	68,6	124,2	201,57	-143,18	55,58	113,98
Власний оборотний капітал, тис. грн.	7802,0	13223,0	11912,0	5641,0	5421,00	-1311,00	-6271,00	-2161,00
Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів	0,5	0,6	0,6	0,4	0,11	-0,01	-0,15	-0,05
Частка власних оборотних коштів в загальній сумі оборотних активів	2350,0	5353,4	6236,6	2021,6	3003,44	883,21	-4222,01	-335,36
Частка запасів в оборотних активах	2,7	1,8	1,5	4,8	-0,86	-0,32	3,26	2,07
Частка власних оборотних коштів в покритті запасів	2350,0	5353,4	6236,6	2021,6	3003,44	883,21	-4222,01	-335,36

З отриманих розрахункових значень можна зробити наступні висновки, що за аналізований період коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує яка частка короткострокової заборгованості в разі потреби може бути погашена негайно за рахунок грошових коштів у 2019 і 2022 роках мав значення набагато нижче від нормативного та ще й мав тенденцію до зменшення. Це є досить негативною тенденцією в діяльності підприємства, адже низький рівень абсолютної ліквідності показує неспроможність розрахуватися за негайно виникнувшими боргами через відсутність значної суми готівки в касі чи на поточному рахунку, яка за аналізований період збільшилась на 4027,1 тис. грн., що спричинило збільшення абсолютної ліквідності за період з 2019 по 2022 рр. на 36,3п.п.

Коефіцієнт швидкої ліквідності за аналізований період збільшився, і в 2022 році його значення становило 40,5. Значення показника швидкої ліквідності перевищує нормативне. З одного боку це є позитивним в діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод», адже збільшило можливість покриття боргів за рахунок швидко ліквідних активів на 37,1 п.п. у відношенні 2022 р. до 2019 р., але з іншого – дана тенденція не є позитивною і пов'язана в основному зі збільшенням величини невиправданої дебіторської заборгованості, що призводить до погіршення розрахункової дисципліни на підприємстві. Аналізуючи коефіцієнт покриття можна сказати наступне, що отримане значення також перевищує нормативне значення і в динаміці з 2019 по 2022 рр. збільшився на 113,98 п.п, що свідчить про здатність покриття оборотними активами поточні зобов'язання. На підприємстві наявна значна сума власного оборотного капіталу, яка за аналізований період мала тенденцію до зниження з 7802,0 тис. грн. у 2019 р. до 5641,0 тис. грн. в 2022 р.

Таке збільшення величини власних оборотних коштів не можна розглядати як позитивну тенденцію, оскільки збільшення виробничих запасів або дебіторської заборгованості, яке не обумовлене розширенням обсягів виробництва погіршує знову ж таки платіжну дисципліну товариства.

Не зважаючи на збільшенням грошових коштів на підприємстві значення коефіцієнта маневреності власних обігових коштів скоротилося, причиною чого можливо є низька щоденна потреба ТОВ «Підволочиський консервний завод» у вільних грошових ресурсах. За досліджуваний період зменшилась частка власних оборотних коштів в оборотних активах на 335,36, що свідчить про зниження фінансової незалежності підприємства. Зі зменшенням суми власного оборотного капіталу зменшилась можливість покриття запасів за рахунок цих коштів. Даний показник є важливим для кредиторів, адже чим вища частка власних коштів позичальника в покритті оборотних активів, тим безпечнішим для кредитора є укладання кредитних угод.

Отже, провівши аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод» за 2019-2022 рр. можна сказати, що ситуація, яка склалась

на підприємстві в цілому є задовільною.

Таблиця 2.13

Фактори впливу на ліквідність ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Фактори, які впливають на збільшення ліквідності	Фактори, які впливають на зменшення ліквідності
Одержання довгострокового кредиту	Погашення довгострокових позик
Інвестування капіталу	Грошові виплати
Прибуток	Збитки
Амортизаційні відрахування	Податки на доход від дооцінки активів
Скорочення дебіторської заборгованості	Збільшення дебіторської заборгованості
Скорочення запасів	Погашення короткострокових кредитів
Повернення наданих позик	Інвестиції в основні кошти
Продаж позаоборотних активів	Використання резервних коштів

Ліквідність ТОВ «Підволочиський консервний завод» залежить від низки факторів, що мають як позитивний так і негативний вплив на її рівень. Відобразимо дані фактори за допомогою таблиці 2.13.

Крім вище перерахованих, до факторів, що впливають на ліквідність підприємства, відносять: якісну структуру активів за швидкістю їх трансформації в грошові кошти; структуру джерел коштів за терміном їх погашення; розмір кінцевого фінансового результату підприємства; швидкість обертання оборотного капіталу; забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами [8; с. 118-119].

Як уже зазначалось, до факторів, що впливають на ліквідність підприємства, відносять забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами. Алгоритм розрахунку показника поточної ліквідності свідчить, що поточні активи і рівень ліквідності мають пряму залежність. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що для забезпечення мінімізації ризику втрати ліквідності необхідно прагнути до нарощення величини оборотних активів, тому для проведення факторного аналізу ми обрали коефіцієнт поточної ліквідності.

Формування поточних активів у розмірі, що перевищує потреби ТОВ «Підволочиський консервний завод» в них, зазвичай погіршує ліквідність балансу, тому необхідно прагнути до оптимальної та раціональної структури оборотних активів. Зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності може статися у

зв'язку зі збільшенням або зменшенням суми за кожною статтею поточних активів і поточних пасивів. В умовах інфляційного середовища, щоб уникнути спотворювального впливу інфляції при визначенні впливу факторів на зміну коефіцієнта ліквідності слід брати в розрахунок не абсолютний приріст поточних активів, а зміну їхньої частки в загальній валюті балансу.

З метою визначення впливу факторів на зміни результативного показника, в якості якого обираємо коефіцієнт поточної ліквідності та побудуємо детерміновану модель. З метою порівняння результативного показника та визначення його динаміки проведемо розрахунки за 2019-2022 роки.

Отже, першим кроком в дослідженні чинників впливу на загальний коефіцієнт ліквідності стане визначення пропорції між складовими активів та пасивів, які впливають на зміни досліджуваного показника:

$$K_{\text{пот.лік}} = \frac{12246}{22648} \div \frac{2222}{22648} = \frac{0,54}{0,10} = 5,4 - 2019р.$$

$$K_{\text{пот.лік}} = \frac{13373}{22235} \div \frac{105}{22235} = \frac{0,60}{0,01} = 60,0 - 2020р.$$

$$K_{\text{пот.лік}} = \frac{12522}{20919} \div \frac{305}{20919} = \frac{0,60}{0,01} = 60,0 - 2021р.$$

$$K_{\text{пот.лік}} = \frac{5853}{13162} \div \frac{106}{13162} = \frac{0,44}{0,01} = 44,0 - 2022р.$$

Створена таким чином детермінована модель дозволяє побачити, що на поточну ліквідність підприємства значний вплив мають поточні зобов'язання, які з 2019 по 2022 рік зменшились на 2116,0 тис. грн. і відповідно частка даних зобов'язань скоротилась на 9,0 п.п., що в свою чергу збільшило значення показника ліквідності на 38,6. В 2022 році порівняно з 2019 зменшилась частка оборотних активів на 9,6. Дане зменшення не мало значного впливу на результативний показник, але якщо б при питомій вазі оборотних активів у загальній їх величині, що була в 2019 році та позикових коштів 2022 року значення коефіцієнта поточної ліквідності зросло на 6%. Але слід зробити

застереження стосовно збільшення мобільної складової майна оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану ТОВ «Підволочиський консервний завод» та зниження результатів його діяльності.

З цієї причини здійснимо розширення попередньої факторної системи шляхом її доповнення ще одним критерієм – обсягом реалізації продукції. У результаті отримаємо нову формалізовану модель виду:

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{14373}{22648} \times \frac{12246}{14373}}{\frac{2222}{22648}} = \frac{0,63 \times 0,85}{0,10} = 5,4 - 2019p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{7035}{22235} \times \frac{13373}{7035}}{\frac{105}{22235}} = \frac{0,32 \times 1,90}{0,01} = 60,8 - 2020p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{2684}{20919} \times \frac{12522}{2684}}{\frac{2222}{22648}} = \frac{0,13 \times 4,67}{0,01} = 60,71 - 2021p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{4323}{13162} \times \frac{5853}{4323}}{\frac{2222}{22648}} = \frac{0,33 \times 1,35}{0,01} = 44,55 - 2022p.$$

Отримана в результаті перетворення детермінована модель відображає пряму залежність результативного показника із першим і другим факторами, які характеризують ефективність використання загального та оборотного капіталу.

Порівнюючи 2019-2022 роки зі скороченням обсягу реалізації та оборотних активів ресурсовіддача зменшилась на 0,30 та збільшився коефіцієнт закріплення на 0,5, тобто підприємство збільшило витрачання оборотних активів на виготовлення продукції через зменшення величини оборотних активів в 2022 році на 6393,0 тис. грн. Також дана детермінована модель показує зворотну залежність із третім фактором, який являє собою частку короткострокових позикових коштів у загальній їх сумі, яка як уже зазначалось

в попередній моделі скоротилась на 0,09.

Як і в першій моделі зі зменшенням частки поточних зобов'язань значення результативного показника буде зростати, що і є свідченням зворотної залежності від третього фактору моделі. Пряма залежність на результативний показник буде проявлятися зі збільшенням показника ресурсовіддача та коефіцієнта закріплення.

Отже, величина поточних активів та обсягу реалізації мають значний вплив на результат показника поточної ліквідності. Зі збільшенням обсягу і суми активів та зменшенням поточних зобов'язань зростає здатність підприємства погашати свої борги та підвищує економічний імідж підприємства.

В цілях детальнішого вивчення факторів, що впливають на рівень досліджуваного показника включимо до факторної моделі, узагальнюючий показник, який кількісно вимірює кінцевий результат фінансово-господарської діяльності та характеризує рівень ефективності забезпечення нею, виступає фінансовим забезпеченням процесу нарощення майнового потенціалу підприємства, яке визначається сумою і рівнем його капіталізації. Таким показником є чистий прибуток ТОВ «Підволочиський консервний завод».

Підставивши прибуток за 2019-2022 рр. в детерміновану модель отримаємо наступний результат:

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{14373}{22648} \times \frac{70}{12246}}{\frac{14373}{2222} \times \frac{0,63 \times 0,001}{0,01 \times 0,10}} = \frac{0,63 \times 0,001}{0,001} = \frac{0,00063}{0,001} = 0,63 - 2019p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{7035}{22235} \times \frac{1704}{13373}}{\frac{7035}{105} \times \frac{0,32 \times 0,24}{0,13 \times 0,01}} = \frac{0,077}{0,0013} = 59,23 - 2020p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{2684}{20919} \times \frac{-1516}{12522}}{\frac{2684}{305} \times \frac{0,13 \times (-0,56)}{(-0,12) \times 0,01}} = \frac{-0,07}{-0,001} = 70,0 - 2021p.$$

$$K_{\text{ном.лік}} = \frac{\frac{4323}{13162} \times \frac{-7558}{5853}}{\frac{4323}{106} \times \frac{0,33 \times (-0,57)}{(-1,29) \times 0,008}} = \frac{-0,19}{-0,01} = 19,0 - 2022p.$$

Аналізуючи отриманий результат можна сказати, що прибуток має безпосередній зв'язок з результативним показником поточної ліквідності, який порівняно з попередніми факторними моделями в 2022 році скоротився на 25,6. Низька рентабельність продажів та оборотного капіталу погіршує розрахункову дисципліну підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод».

У зв'язку з низькою сумою прибутку товариства, яка в динаміці має тенденцію до зменшення результативність діяльності є досить низькою. В 2022 році показник поточної ліквідності зменшився на 51,0 за рахунок знову ж таки збільшення частки поточних зобов'язань. Аналізуючи відображені в цій моделі зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, що показане показником ресурсовіддача, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність ТОВ «Підволочиський консервний завод».

Здійснивши деталізований факторний аналіз коефіцієнта поточної ліквідності за 2019 та 2022 рр. вище перераховані чинники в детермінованих моделях мають значний вплив на результативний показник. Так низька рентабельність продажів та оборотного капіталу зменшує значення коефіцієнта поточної ліквідності, прискорення оборотності капіталу та зменшення поточних зобов'язань підвищує ліквідність товариства, зменшення частки оборотних активів в загальній їх сумі зменшує їх мобільність і тим самим погіршує платоспроможність підприємства.

Для більш детального виявлення чинників впливу на показник поточної ліквідності проведемо факторний аналіз результативного показника за структурно-логічною схемою, що приведена на рисунку 2.3.

У першу чергу необхідно визначити, як змінився коефіцієнт ліквідності за рахунок факторів першого порядку:

$$K_{n.лік.} 2020 = \frac{Ч_{ОА0}}{Ч_{КЗФ0}} = \frac{0,54}{0,10} = 5,4$$

$$K_{n.лік.} уМ = \frac{Ч_{ОА1}}{Ч_{КЗФ0}} = \frac{0,44}{0,10} = 4,4$$

$$K_{n.лік.} 2022 = \frac{Ч_{ОА1}}{Ч_{КЗФ1}} = \frac{0,44}{0,01} = 44,0$$

Загальна зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності становить:

$$K_{n.лік.} = 44,0 - 5,4 = 38,6, \text{ у тому числі за рахунок зміни питомої ваги :}$$

- оборотних активів $4,4 - 5,4 = -1,0$;
- поточних зобов'язань $44,0 - 4,4 = +39,6$.

Потім способом пропорційного поділу ці прирости можна розкласти за факторами другого порядку. Для цього частку кожної статті оборотних активів у загальній зміні їхньої суми слід помножити на приріст коефіцієнта поточної ліквідності за рахунок цього фактора. Аналогічно розраховується вплив факторів другого порядку на зміну величини коефіцієнта ліквідності й за поточними пасивами [14; с. 139-140]. Результати розрахунку подано в таблиці 2.14.

Рис. 2.4. Структурно-логічна модель факторного аналізу коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Розглядаючи показники ліквідності, слід мати на увазі, що величина їх досить умовна, оскільки ліквідність активів і терміновість зобов'язань за бухгалтерським балансом можна визначити досить приблизно. Так, ліквідність

запасів залежить від їхньої оборотності частки дефіцитних, залежних матеріалів і готової продукції.

Ліквідність дебіторської заборгованості також залежить від швидкості її оборотності, частки прострочених і нереальних для стягнення платежів. Збільшення частки неліквідних запасів, простроченої дебіторської заборгованості, прострочених векселів та інше свідчить про погіршення ліквідності активів. З цих причин підприємство може мати високе значення коефіцієнта ліквідності, а насправді бути неплатоспроможним. Тому радикального підвищення точності оцінки ліквідності досягають в ході внутрішнього аналізу на основі даних аналітичного бухгалтерського обліку.

Таким чином, підводячи підсумки дослідження діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод» доцільним буде зробити наступні висновки. Товариству слід звернути увагу на результативність та економічну доцільність функціонування підприємства.

Таблиця 2.14

Розрахунок впливу факторів другого порядку на зміну величини коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» за 2022 рік

Фактор	Абсолютний приріст, тис. грн.	Частка фактору в загальній сумі приросту, %	Розрахунок впливу	Рівень впливу
Зміна суми оборотних активів у тому числі:	-7063,0	100,0	4,4-5,4	-1,0
запасів	-52,0	0,7	$(-1,0 \times 0,7) \div 100$	-0,007
дебіторської заборгованості	-6632,0	93,9	$(-1,0 \times 93,9) \div 100$	-0,939
коштів і поточних фінансових інвестицій	-379,0	5,4	$(-1,0 \times 5,4) \div 100$	-0,054
Зміна суми поточних зобов'язань у тому числі:	-183	100,0	44,0-4,4	39,6
кредитів банку	0	0,0	-	0
кредиторської заборгованості	-183,0	100,0	$(39,6 \times 100) \div 100$	39,6

Здійснюючи детальний аналіз фінансово-господарської діяльності можна сказати, що ТОВ «Підволочиський консервний завод» має достатньо стійкий фінансовий стан. Наявність власних коштів підтримує на належному рівні платоспроможність підприємства, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі

виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, що забезпечує в першу чергу фінансову стабільність. ТОВ «Підволочиський консервний завод» слід звернути особливу увагу на коефіцієнт абсолютної ліквідності, значення якого є досить малим. Дана ситуація свідчить про неефективне забезпечення грошовими коштами. Підприємство повинно для вирішення цієї проблеми формувати мінімальний залишок грошових коштів на поточних рахунках, щоб забезпечити негайне виконання своїх зобов'язань. Решта показників платоспроможності відповідають нормативним значенням.

Згідно таблиці 2.15 можна зробити висновки про те, що дані показники мають чітку тенденцію до зменшення, що має негативне значення та свідчить про «неліквідний» стан ТОВ «Підволочиський консервний завод».

Таблиця 2.15

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Грошові кошти, тис. грн.	96	1039	2756	3866	943,0	1717,0	1110,0	3770,0	1082,3	265,3	140,3	4027,1
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	7061	7056	7297	261	-5,0	241,0	-7036,0	-6800,0	99,9	103,4	3,6	3,7
Запаси і затрати, тис. грн.	332	247	191	280	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3
Поточні зобов'язання, тис. грн.	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,043	9,895	9,036	36,472	9,852	-0,859	27,436	36,428	-	-	-	-
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	3,221	77,095	32,961	38,934	73,874	-44,135	5,973	35,713	-	-	-	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,149	2,352	0,626	2,642	2,203	-1,726	2,015	2,492	-	-	-	-

Здійснюючи аналіз ліквідності виявилось, що підприємство ТОВ «Підволочиський консервний завод» не є абсолютно ліквідним через невиконання перших двох нерівностей. Підприємству не вистачає високо та швидко ліквідних активів для погашення короткострокових зобов'язань. На

підприємстві переважають активи, що важко реалізуються 54,0% (запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість). Серед пасивів за терміновістю оплати – постійні пасиви – 99,0% (власний капітал).

Досліджувані коефіцієнти знаходяться в межах нормативних значень, крім коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення якого є досить низьким. Причинами даної тенденції може бути низька щоденна потреба підприємства в грошових коштах.

В процесі дослідження, факторів впливу, на поточну ліквідність підприємства впливають часта активів та пасивів в загальній їх структурі. Зменшення зобов'язань та збільшення активів покращує ліквідність. Але слід зробити застереження стосовно збільшення мобільної складової майна оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності. Також прибуток має безпосередній зв'язок з результативним показником поточної ліквідності. Низька рентабельність продажів та оборотного капіталу погіршує розрахункову дисципліну підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод». Аналізуючи ці зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, що показане показником ресурсовіддача, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність товариства.

Отже, підприємству необхідно проводити більш ефективну політику з забезпечення активами та їх структурою, а особливо скорочувати виробничі та фінансові цикли, за рахунок прискорення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, та раціональніше здійснювати використання майна товариства.

РОЗДІЛ ІІІ.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ НА ТОВ «ПІДВОЛОЧИСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»

3.1. Удосконалення регулювання поточної ліквідності балансу та методики оцінки ліквідності на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Аналіз ліквідності, як уже було сказано в розділі І, здійснюється за допомогою показників: коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта покриття. Наведені показники оцінки ліквідності слід розглядати в їхній єдності і взаємообумовленості. Широке застосування показників ліквідності очевидне: вони визначають ступінь покриття поточними активами поточних пасивів. Чим більша величина поточних активів по відношенню до поточних пасивів, тим більша вірогідність, що ці пасиви можуть бути оплачені за рахунок цих активів; вони характеризують резерв ліквідних грошових засобів, межу безпеки для компенсації невпевненості і випадкових порушень, об'єктом яких є потік грошових коштів на підприємстві.

Однак у показників ліквідності є недоліки, до основних з яких можна віднести: статичність – визначені показники розраховуються на основі балансових даних, що характеризують майнове положення підприємства на конкретну дату, і отже, вони одномоментні. Звідси необхідність аналізу їхньої динаміки за декілька періодів; коефіцієнти не дають реальної картини стану ліквідності, бо є можливість завищення величин показників у результаті включення до складу поточних активів неліквідних запасів, товарно-матеріальних цінностей. Оскільки неплатежі стали масовим явищем, то значна частка дебіторської заборгованості прострочена, деяку її частину становить заборгованість, яка не буде погашена взагалі. У результаті сума дебіторської заборгованості збільшується в балансі саме внаслідок низької платіжної

дисципліни; можливість підвищення показників за рахунок «неліквідної» дебіторської заборгованості; в сучасних умовах в Україні відсутні орієнтовні (нормативні) величини зазначених коефіцієнтів, розраховані на основі глибокого аналізу стану підприємств різних галузевих структур, рівень коефіцієнтів західних країн не відповідає вітчизняній практиці [64]. Перераховані недоліки не знижують значимості показників ліквідності в аналізі фінансового стану підприємств. Тому для того, щоб підвищити об'єктивність аналізу показників ліквідності, слід попередньо оцінити реальність всіх статей бухгалтерського балансу господарюючого суб'єкту. Однак, як уже зазначалося раніше показники, які характеризують ліквідність не можуть в достатній мірі оцінити ліквідність підприємства.

Більш точним індикатором оцінки ліквідності підприємства може виступати коефіцієнт операційної ліквідності. Розрахунок даного показника доцільно провести на плановий період діяльності (2025 рік) в декілька етапів, що дасть реальну картину ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод».

На першому етапі вводимо коефіцієнт дозрівання заборгованості i -ї групи (C_i), який визначається відношенням $1/\Delta t_i$, де Δt_i – період, який залишився до сплати i -ї групи. Розрахунок проведемо за допомогою таблиці 3.1.

Кожна приведена група заборгованості має свій період погашення. Найбільш термінові пасиви повинні бути погашені протягом поточного місяця, тому ми для даної групи обрали період 31 день. Друга група пасивів включає короткострокові кредити банків з терміном погашення до одного року. На жаль нам не відомо період погашення довгострокових зобов'язань, тому ми вирішили взяти період 731 день (2 роки), спираючись на відсутність довгострокових кредитів банку. Постійні пасиви періоду погашення не мають, адже власний капітал постійно перебуває в розпорядженні підприємства.

Як видно з таблиці найменше значення коефіцієнта дозрівання заборгованості мають довгострокові зобов'язання, період сплати яких є найбільшим. Найбільше значення даний коефіцієнт складає для термінових

пасивів, сплата яких настане протягом місяця.

Таблиця 3.1

**Розрахунок коефіцієнта «дозрівання заборгованості» і-ї групи ТОВ
«Підволочиський консервний завод» на 2025 рік**

Заборгованість і-ї групи	Період сплати, днів(Δt_i)	Коефіцієнт дозрівання заборгованості і-ї групи ($1/\Delta t_i$)
Найбільш термінові пасиви (Π_1)	33	0,030
Короткострокові пасиви (Π_2)	365	0,003
Довгострокові пасиви (Π_3)	731	0,001
Постійні пасиви (Π_4)	1096	0,001

На другому етапі розраховуємо середню швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань, за формулою 3.1.

$$\sum C_i \times KZ_i \quad (3.1)$$

де KZ_i – сума і-ї групи кредиторської заборгованості підприємства.

Отже, середня швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань на 2025 рік буде становити: $77 \times 0,03 + 29 \times 0,003 + 0 \times 0,001 + 13056 \times 0,001 = 15,5$ дня.

Третім етапом буде оцінка середньої швидкості конвертованості поточних активів в грошові кошти, яка розраховується за формулою 3.2.

$$\sum L_i \times A_i \quad (3.2)$$

де A_i – сума і-го виду поточних активів.

Розрахунок середньої швидкості конвертованості поточних активів в рошові кошти проведемо за допомогою таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

**Розрахунок середньої швидкості конвертованості поточних активів
ТОВ «Підволочиський консервний завод» в грошові кошти на 2025 рік**

Групи активів	Сума, тис. грн.	Період конвертованості, днів (Δt_i)	($1/\Delta t_i$)	Отримане значення
Високоліквідні активи (A_1)	3866	-	-	-
Швидколіквідні активи (A_2)	429	90	0,011	4,7667
Повільноліквідні активи (A_3)	1819	180	0,006	10,106
Важколіквідні активи (A_4)	7309	547	0,002	13,362
Середня швидкість конвертованості поточних активів	x	x	x	157,1

Готівка та поточні фінансові вкладення не мають періоду конвертованості, що дає нам право відносити їх до високоліквідних активів. Ліквідність другої групи активів залежить від вчасності відвантаження продукції, оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу, від попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форм розрахунків та інше, тому період для даного виду активів становить 90 днів. Для трансформування в готівку важко ліквідних активів потрібен значно більший термін, який в нашому випадку складає 180 днів. Платежі за останньою групою очікуються більше ніж через 12 місяців, для ТОВ «Підволочиський консервний завод» через 547 днів. З отриманих розрахункових значень видно, найменшу швидкість конвертованості поточних активів в грошові кошти мають третя та четверта групи.

Останнім етапом є розрахунок коефіцієнта операційної ліквідності, за формулою 3.3, шляхом відношення середньої швидкості конвертованості поточних активів в грошові кошти і середню швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань.

$$\sum L_i \times A_i / \sum C_i \times KZ_i \quad (3.3)$$

Отже, отримане значення коефіцієнта операційної ліквідності за 2025 рік буде становити:

$$157,1 \div 15,5 = 10,14$$

Коефіцієнт операційної ліквідності більш реалістично відображає ліквідність підприємства з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості.

В практиці зарубіжних країн прийняте широке трактування ліквідності. Підприємство називається ліквідним якщо його платежі за зобов'язаннями в поточний момент планового періоду відповідають термінам встановленим в договорі. При цьому виділяють наступні види ліквідності: товарно-економічна ліквідність – здатність підприємства до реалізації товарів, з урахуванням необхідних інтервалів, за який може біти проданий товар на ринку, втрат і

вартості комерційної угоди; ліквідність по позикам – це здатність підприємства залучати ліквідні засоби під заставу наявних активів; перспективна ліквідність – ліквідність, яка буде отримана в подальшому, дає уявлення про узгодження зобов'язань і платежів протягом всього планового періоду. Система статистичних показників ліквідності, які традиційно використовуються в економічній літературі являються моментальним знімком стану оборотних активів і їх співвідношення з поточною заборгованістю. У відповідності з цією практикою стан ліквідності підприємства жорстко детермінований об'ємом і структурою чистого оборотного капіталу.

В реальності забезпечення ліквідністю має широкий смисл в і включає в розгляд реалізацію основних фондів, які вибули, поточну частину виплат по довгостроковим зобов'язанням та інші аспекти не пов'язані з забезпеченням оборотними активами, але здійснюючи великий вплив на ліквідну позицію підприємства. Розглянуті методики являються більш точним індикатором ліквідності і можуть використовуватися з традиційними показниками ліквідності, так і окремо в якості абсолютно нової методики. Незалежно від обраної стратегії фінансового менеджменту підприємства або типу компанії, ефективне забезпечення ліквідністю – це основні відповідальність фінансової групи, яка повинна мінімізувати непотрібні баланси та слідкувати за всіма потоками готівки.

Підвищення ліквідності суб'єкта господарювання можна досягнути шляхом оптимізації грошового обороту, ефективного забезпечення грошовими потоками, забезпеченням підвищення ліквідності активів та постійної платоспроможності. Із цією метою можна запропонувати наступні напрями: забезпечення оборотними активами; забезпечення необоротними активами; забезпечення інвестиціями; скорочення короткострокових фінансових зобов'язань суб'єкта господарювання. Ефективне забезпечення ліквідністю складається із трьох ступенів, за допомогою яких фінансова група розпізнає, управляє і оптимізує ліквідність. Ці ступені є взаємопов'язаними, кожна з яких вимагає успішного виконання двох інших і допомагає оптимально управляти

ліквідністю.

Розпізнавання ліквідності є моментом, від якого залежить весь процес забезпечення ліквідністю. На цьому рівні зачіпаються всі баланси і положення на рівні всього підприємства. Потрібно дістати доступ і зібрати інформацію про валюту і рахунки. Розпізнавання ліквідності є, перш за все, функцією збору даних і не включає фактичний рух або використання фондів. Оптимізація ліквідності є процесом забезпечення ліквідністю, що продовжує його. Як стратегічний аспект забезпечення оптимізація балансів ліквідності вимагає сильного і деталізованого розуміння положень ліквідності установи через валюту, рахунки, сферу діяльності і контрагентів [19].

Основні кроки для забезпечення ліквідністю: поліпшити технологічний процес оплати; зменшити витрати з електронним виконанням платежів; зменшити помилкові платежі, які приводять до витрат.

Отже, на нашу думку важелями оптимізації ліквідності організації можуть бути: збільшення власних засобів; збільшення долі власних джерел фінансування може бути досягнуте за рахунок підвищення прибутковості діяльності організації і подальшого напряму чистому прибутку на збільшення власних засобів; вдосконалення роботи по управлінню оборотним капіталом. Резерви оптимізації оборотного капіталу визначаються на етапі аналізу оборотності і можуть полягати в скороченні періодів звороту елементів поточних активів і (або) збільшенні періодів звороту елементів поточних пасивів.

Безумовно, під збільшенням періодів обороту елементів поточних пасивів не мається на увазі порушення умов договорів з постачальниками і розрахунків з бюджетів (не мається на увазі створення прострочених заборгованостей перед постачальниками, бюджетом, персоналом); оптимізація інвестиційної політики. Під оптимізацією інвестиційної політики мається на увазі приведення масштабів капітальних вкладень у відповідність реальним фінансовим можливостям організації; оптимізація фінансової політики.

Під оптимізацією фінансової політики мається на увазі, зокрема, відмова

від фінансування капітальних вкладень за рахунок короткострокового кредитування; залучення довгострокового фінансування; реалізація частини постійних активів, не використовуваних в процесі виробництва.

Аналіз ліквідності виконується вченими і практиками за коефіцієнтами ліквідності і за балансовою моделлю. Найбільш часто аналіз ліквідності здійснюється за такими коефіцієнтами: коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності. При розрахунку показників ліквідності підприємства виникає менше ускладнень, ніж при їх інтерпретації. Так, українська інтерпретація показника абсолютної ліквідності, наприклад, 0,05 чи 0,2, досить складна. Як оцінити, чи є одержане значення оптимальним, прийнятним чи критичним для підприємства? Допустимі значення коефіцієнта поточної ліквідності необхідно порівняти з його фактичними значеннями, на підставі чого можна зробити висновок про достатність чи недостатність загальної ліквідності підприємства. Застосування коефіцієнтного аналізу в сучасних економічних умовах господарювання, як свідчать дослідження, у ряді випадків має суттєві обмеження.

Це стосується, насамперед, застосування єдиних нормативів ліквідності оборотних активів для підприємств усіх галузей національного господарства. Так, державними органами встановлені такі нормативні значення коефіцієнтів ліквідності, які є обов'язковими для використання в окремих випадках (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Нормативні значення коефіцієнтів ліквідності оборотних активів для національного господарства України

Назва коефіцієнта	Нормативні значення			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	>0	0,2 – 0,35	0,2 – 0,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	-	0,6 – 0,8	-	-
Коефіцієнт поточної ліквідності	>2,0	>1	1 – 1,5	1 – 1,5

На основі вищенаведеної інформації розрахуємо нормативну структуру оборотних активів для вітчизняних підприємств [4].

Виходячи з вказаних нормативів, розмір грошових коштів та поточних

фінансових вкладень має становити 17,5 - 20,0%:

$$0,2/1-100\%=20\%; 0,35/2-100\%=17,5\%.$$

Дебіторська заборгованість повинна складати 22,5 - 40,0%:

$$(0,6 - 0,2)/1-100\% = 40,0\%; (0,8-0,35)/2-100\% = 22,5\%$$

Товарно-матеріальні запаси становлять 40,0 - 60,0%:

$$100\% - (17,5\% + 22,5\%) = 60,0\%; 100\%-(20\% + 40\%) = 40\%.$$

Порівняємо нормативну структуру оборотних активів, яку розрахували, з фактичною структурою оборотних активів ТОВ «Підволочиський консервний завод» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Нормативна структура і фактична структура оборотних активів
ТОВ «Підволочиський консервний завод» за 2019-2021 рр¹. і плановий –
2025 р.**

Оборотні активи	Нормативна структура	Значення ТОВ «Підволочиський консервний завод»				Відхилення (+/-)			
		2019	2020	2021	2025	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2025р. від 2021р.	2025р. від 2019р.
Грошові кошти	17,5 – 20	2,1	7,2	13,3	29,4	5,1	6,1	16,1	27,3
Дебіторська заборгованість	22,5 – 40	31,2	31,9	36,2	3,3	0,7	4,3	-32,9	-27,9
Товарно-матеріальні запаси	40 – 60	66,7	60,9	50,5	67,4	-5,8	-10,4	16,9	0,6
Разом	100	100	100	100	100	-	-	-	-

Виходячи, з даних таблиці 3.4, необхідно відмітити, що більшість розрахованих нами показників за весь період аналізу відповідає нормативній структурі, а це свідчить про коректність єдиних нормативів ліквідності для підприємств різних галузей. Цей висновок підтверджує існування необхідності розробки нормативів не загально галузевих, а для кожної галузі окремо, так як існуюча система нормативів є недосконалою і може не відображати дійсної ситуації.

Для оцінки ліквідності балансу використовується також система балансових рівнянь або балансова модель, яка ґрунтується на групуванні

¹ У даному підрозділі роботи враховано період за 2019-2021 рр., оскільки вони є тенденційними для планування.

активів за мірою їх ліквідності та групуванні пасивів за мірою терміновості їх оплати. Умови абсолютної ліквідності балансу.

Поточна ліквідність (Пл) відповідно до моделі оцінюється, виходячи із співвідношення: $Пл = (A1 + A2) - (П1 + П2)$. Якщо $Пл > 0$, це свідчить про поточну ліквідність балансу підприємства, якщо $Пл < 0$ – про неліквідність.

Необхідно зазначити, що для України подане загальновизнане групування не завжди підходить. Передусім, серед вчених і практиків немає єдиної точки зору стосовно того, який повинен бути склад груп активів і пасивів, що суттєво впливає на результати розрахунків.

Крім того, подане групування активів має умовний характер і за наявності необхідної інформації може бути уточнено. Так, короткострокові фінансові вкладення можна визнати такими, що швидко реалізуються лише в частині ринкових цінних паперів, причому в оцінці за їх ринковою вартістю, депозитів за умови, що у відповідних договорах передбачено повернення на першу вимогу. Інша частина поточних фінансових вкладень у реальності відноситься до групи А4.

Дебіторська заборгованість обґрунтовано відноситься до групи А2 за умови утворення на підприємстві резервів сумнівних боргів. У іншому випадку вона повинна бути відкоригована на прострочену заборгованість, яку необхідно віднести до групи А4. Термінова дебіторська заборгованість у вигляді одержаних авансів буде погашена не грошовими коштами, а матеріально-виробничими запасами, тобто повинна бути віднесена до групи А3. Витрати майбутніх періодів, що зазвичай обліковуються в групі А3, виходячи із характеру і змісту, необхідно враховувати в четвертій групі, а активи у вигляді готової продукції, товарів – у будь-якій з чотирьох груп залежно від кон'юнктури ринку. Крім того, балансова оцінка цих активів, як правило, не відповідає їх ринковій ціні. Обліковані в групі А3 відвантажені товари повинні бути віднесені до групи А2 як потенційна дебіторська заборгованість.

Для виправлення вказаних недоліків поданої моделі пропонується методичний підхід, який ґрунтується на інтегральній оцінці фактичних і

нормативних показників ліквідності оборотних активів і поточних зобов'язань за терміновістю їх виконання. Фактичний порядок розміщення оборотних активів і поточних зобов'язань визначається на основі коефіцієнтів оборотності їх відповідних статей. Відхилення фактичного розміщення показників від нормативного, виражене через коефіцієнт кореляції цих двох рядів, і являє собою основу для розрахунку інтегрального показника рівня поточної ліквідності балансу.

Фактичні і нормативні ранги рівня ліквідності оборотних активів ТОВ «Підволочиський консервний завод» подані в таблиці 3.5. Для визначення тісноти зв'язку між фактичним і нормативним упорядкуванням статей поточних активів та пасивів може бути використаний коефіцієнт Спірмена (P), який розраховується за такою формулою:

Таблиця 3.5

Фактичні та нормативні ранги рівня ліквідності оборотних активів по ТОВ «Підволочиський консервний завод», плановий – 2025 р.

№	Оборотні активи	Ранги планові на 2025	Нормативні ранги	Відхилення від нормативу (+, -)
1	Інші оборотні активи	3	1	+2
2	Грошові кошти та їх еквіваленти	6	2	+4
3	Інша поточна дебіторська заборгованість	5	3	+2
4	Дебіторська заборгованість за розрахунками: із внутрішніх розрахунків	1	4	-3
	за виданими авансами	9	5	+4
	з бюджетом	4	6	-2
5	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8	7	+1
6	Товари	2	8	-6
7	Готова продукція	7	9	-2
8	Незавершене виробництво	11	10	-1
9	Виробничі запаси	10	11	+1

$$P = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{N(N^2 - 1)}, \quad (3.4)$$

де d_i^2 – квадрат різниці фактичних і нормативних рангів;

N – число спостережень (число пар рангів).

Коефіцієнт кореляції між фактичними і нормативними рядами рангів, розрахований за формулою 3.4, дорівнює 0,61.

Для визначення сили зв'язку між вказаними рангами можна використати шкалу Чеддока (табл. 3.6):

Таблиця 3.6

Шкала Чеддока

Показники тісноти зв'язку	0,1 – 0,3	0,3 – 0,5	0,5 – 0,7	0,7 – 0,9	0,9 – 0,99
Характеристика сили зв'язку	слабка	помірна	помітна	висока	дуже висока

Отже, можна зробити висновок, що сила зв'язку між фактичним і нормативним рангами оборотних активів аналізованого підприємства помітна, що свідчить про достатню їх ліквідність. Відповідно до поданого вище підходу розрахуємо нормативні ранги поточних пасивів та порівняємо їх з фактичними рангами (табл. 3.7).

Розрахунки свідчать, що $R=0,73$, тобто сила зв'язку між фактичними і нормативними рангами терміновості виконання поточних зобов'язань на досліджуваному підприємстві – висока. На основі проведених розрахунків можна стверджувати, що поточна ліквідність балансу ТОВ «Підволочиський консервний завод» – нормальна, тобто підприємство має реальну можливість підтримувати платоспроможність на достатньому рівні.

Таблиця 3.7

Фактичні та нормативні ранги терміновості виконання поточних зобов'язань ТОВ «Підволочиський консервний завод»

№	Поточні зобов'язання	Фактичні ранги	Нормативні ранги	Відхилення від нормативу (+, -)
1	Інші поточні зобов'язання	5	1	+4
2	Поточні зобов'язання за розрахунками: із внутрішніх розрахунків	1	2	-1
	з учасниками	2	3	-1
	з оплати праці	6	4	+2
	зі страхування	3	5	-2
	з бюджетом	4	6	-2
	з одержаних авансів	10	7	+3
3	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8	8	0
4	Векселі видані	7	9	-2
5	Короткострокові кредити банків	9	10	-1

Нижче подана розроблена матриця відповідності рівня ліквідності оборотних активів і терміновості виконання поточних зобов'язань (табл. 3.8).

В таблиці 3.8 використовуються наступні позначення поточної ліквідності балансу: А – абсолютна, В – висока, Н – нормальна, НС – нестійка, К – критична. Запропонована матриця дозволить визначити рівень поточної ліквідності балансу підприємства і є інструментом забезпечення ліквідністю та платоспроможністю підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок, що основними факторами, які можуть сприяти зниженню ліквідності та платоспроможності ТОВ «Підволочиський консервний завод» є зменшення оборотних активів, грошових активів та власних оборотних коштів.

Таблиця 3.8

Матриця відповідності рівня ліквідності оборотних активів і терміновості виконання поточних зобов'язань

Рівень ліквідності оборотних активів	Відповідність фактичної терміновості виконання поточних зобов'язань Нормативній				
	Досить висока	висока	помітна	помірна	Слабка
Досить великий	А	А	А	В	В
Високий	В	В	В	Н	Н
Помітний	Н	Н	Н	НС	НС
Помірний	НС	НС	НС	К	К
Слабкий	К	К	К	К	К

Необхідно відмітити, що ТОВ «Підволочиський консервний завод» має надлишок ліквідних активів, тому потрібно удосконалювати забезпечення для забезпечення зростання прибутковості. Для підвищення ефективності використання фінансових коштів підприємства необхідно впровадити заходи, які сприятимуть збільшенню прибутку, зменшенню вартості матеріальних активів та дебіторської заборгованості, а також оптимізації структури капіталу підприємства.

Крім того, необхідно зазначити, що існуючі методи, які використовуються для аналізу і оцінки ліквідності балансу суб'єктів

господарювання, мають суттєві недоліки, що не дозволяє одержати надійну інформацію, необхідну для забезпечення ліквідністю та платоспроможністю.

3.2. Обґрунтування механізму поповнення оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод» як напрям підвищення його ліквідності

Для кожного підприємства, що діє в умовах ринкової економіки, надзвичайно важливою є проблема прибутковості. У свою чергу, прибутковість залежить від характеру використання власних і залучених коштів підприємства. Особливе місце в капіталі підприємства займають оборотні кошти. Механізм їх формування безпосередньо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Комбінація джерел поповнення оборотних коштів може бути різною. Але, незважаючи на важливість, у науковій літературі ця проблема є недостатньо дослідженою.

На основі поглибленого фінансового аналізу підприємства ТОВ «Підволочиський консервний завод» було виявлено головні недоліки роботи підприємства. Було встановлено, що в підприємства є прострочена дебіторська заборгованість, яка зберігається впродовж кожного звітного періоду. У зв'язку з цим із власного оборотного капіталу компанії постійно відволікається сума, що дорівнює сумі простроченої дебіторської заборгованості. Забезпеченість товариства власними оборотними коштами можна побачити з таблиці 3.9.

Як видно з таблиці 3.9 підприємство ТОВ «Підволочиський консервний завод» забезпечене власними оборотними коштами, які за останній рік зросли на 10,9%, що свідчить про фінансування оборотних коштів за рахунок товариства.

Таке збільшення величини власних оборотних коштів не можна розглядати як позитивну тенденцію, оскільки збільшення виробничих запасів або дебіторської заборгованості, яке не обумовлене розширенням обсягів,

виробництва погіршує знову ж таки платіжну дисципліну товариства. Вибір джерел фінансування оборотних коштів буде здійснюватися за допомогою моделі оптимізації складу джерел формування поповнення оборотних коштів. У моделі передбачено шість підходів до фінансування оборотних коштів [23].

Таблиця 3.9

**Розрахунок забезпеченості власними оборотними засобами ТОВ
«Підволочиський консервний завод» на 2025 рік**

Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Оборотні активи	12522	100	5853	100	-6669	0
Наявність власних оборотних коштів	12217	97,56	5747	98,19	-6470	0,62
Прострочена дебіторська заборгованість (відчужений капітал)	231	1,84	82	1,40	-149	-0,44
Власний оборотний капітал скоригований на прострочену дебіторську заборгованість	12448	99,41	5829	99,59	-6619	0,18

Перший підхід засновано на тому, що потреба в оборотних коштах фінансується за рахунок короткострокової заборгованості, тобто «робочий капітал» дорівнює нулю. Розглянемо перший підхід за допомогою таблиці 3.10.

Складаючи баланс оборотних активів на 2025 рік ми згрупували оборотні активи на змінну та постійну частини.

Таблиця 3.10

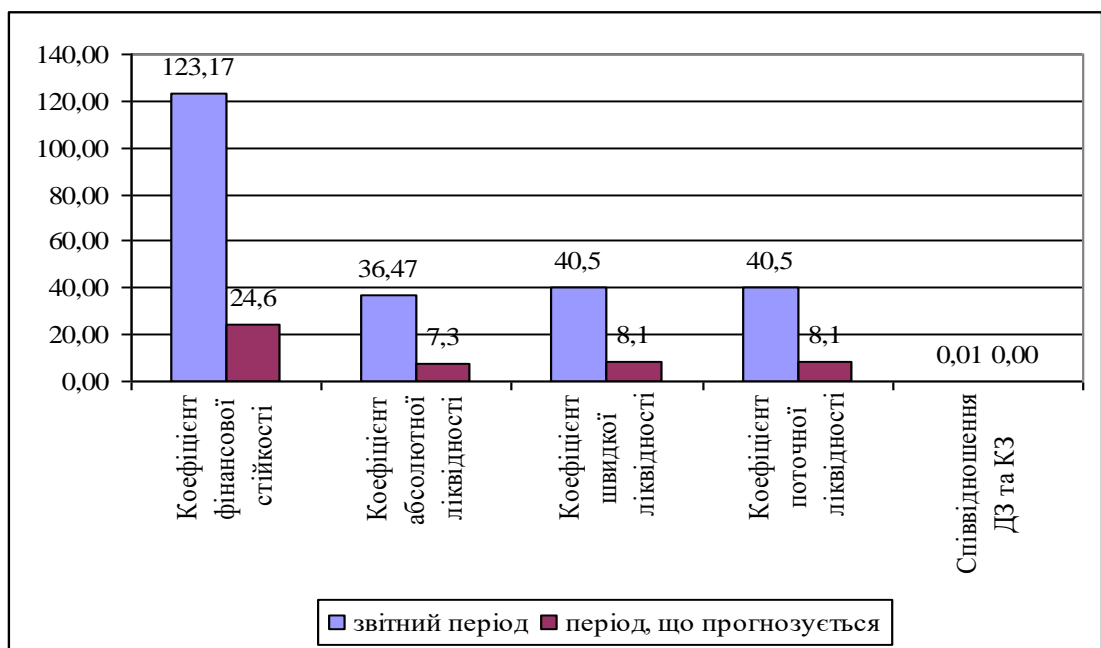
**Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод»
при використанні першого підходу їх фінансування на 2025 рік**

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	4575
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	-		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

До постійної частини ми віднесли запаси та дебіторську заборгованість, до змінної – грошові кошти та витрати майбутніх періодів, що дало змогу

отримати баланс в сумі 4575,0 тис. грн. Відповідно у першому підході оборотні активи фінансуються за рахунок короткострокових зобов'язань, сума яких теж буде 4575,0 тис. грн.

Перший підхід, що зображений на рисунку 3.1 дуже ризикований для ліквідності. По суті, він означає відсутність власних оборотних коштів; він може бути періодично використаний окремими підприємствами, які практично не мають технологічного циклу, наприклад, торговельними. У них кредиторська заборгованість за придбані запаси товарів прирівнюється до власних джерел фінансування.

Рис. 3.1. Зміна фінансових показників при використанні першого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Як видно з рисунку 3.1, сталося помітне погіршення за всіма показниками. Зрозуміло, що цей підхід для фінансування поповнення оборотних коштів застосовувати не можна.

Другий підхід заснований на тому, що частина мінімально необхідного розміру коштів у запасах фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових коштів, приведених в таблиці 3.11.

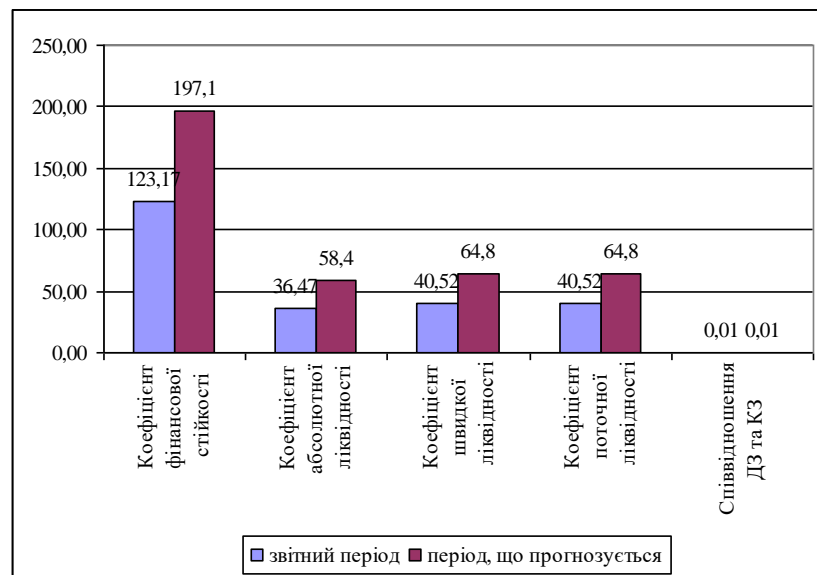
За другого підходу, який передбачає наявність власних джерел фінансування, ми зменшили на половину короткострокові зобов'язання, збільшивши при цьому власний капітал на 13056,0 тис. грн.

З таблиці 3.11 видно, що підприємству не вистачає власних коштів для фінансування постійної частини оборотних коштів. Отримані зміни відобразимо на рисунку 3.2.

Таблиця 3.11

**Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод»
при використанні другого підходу їх фінансування на 2025 рік**

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	13056
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	4575
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	-		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

Рис. 3.2. Зміна фінансових показників при використанні другого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

За другого підходу показники ліквідності помітно зросли, що нібито покращує стан ліквідності підприємства, але даний підхід також є дуже

ризикований з погляду можливості втрати ліквідності; він передбачає, що фінансові менеджери можуть постійно залучати короткострокові кредити для фінансування оборотних коштів. Якщо такої можливості немає, тоді цей підхід неможливо використати.

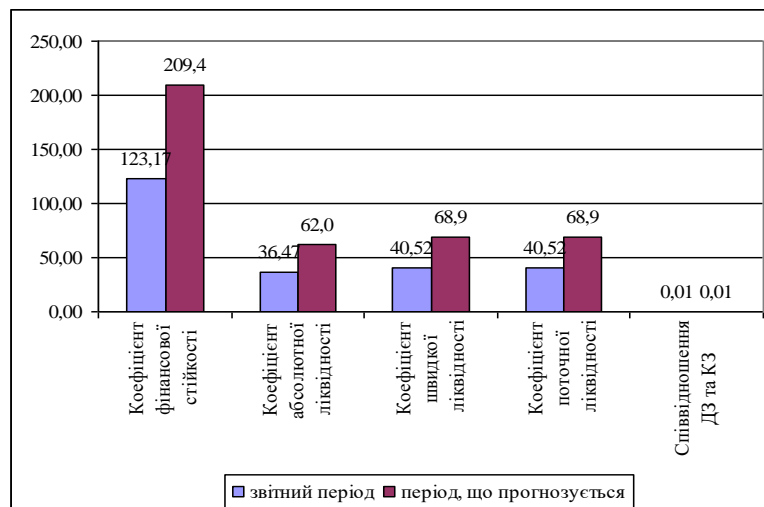
Третій підхід заснований на тому, що мінімально необхідний розмір коштів у запасах фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових джерел, приведений в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

**Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод»
при використанні третього підходу їх фінансування на 2025 рік**

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	13056
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	-
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	106
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	-		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

З таблиці 3.12 видно, що на підприємстві відсутні довгострокові зобов'язання за рахунок зменшення короткострокових. На 7370,0 тис. грн. зменшився власний капітал. Дані зміни відобразилися на коефіцієнтах ліквідності, що можна побачити на рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Зміна фінансових показників при використанні третього підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Як видно з рисунку за рахунок зменшення короткострокових зобов'язань показники ліквідності значно покращились, порівняно з попереднім підходом. Причинами цього є переведення частини суми короткострокової заборгованості в довгострокову, розрахунок за якою настане лише через певний проміжок часу. Термін погашення короткострокових зобов'язань є меншим, тому значна їх сума вливає на рівень ліквідності товариства. Сталося покращення за деякими показниками, але все одно цей підхід для фінансування поповнення оборотних коштів також використовувати небажано.

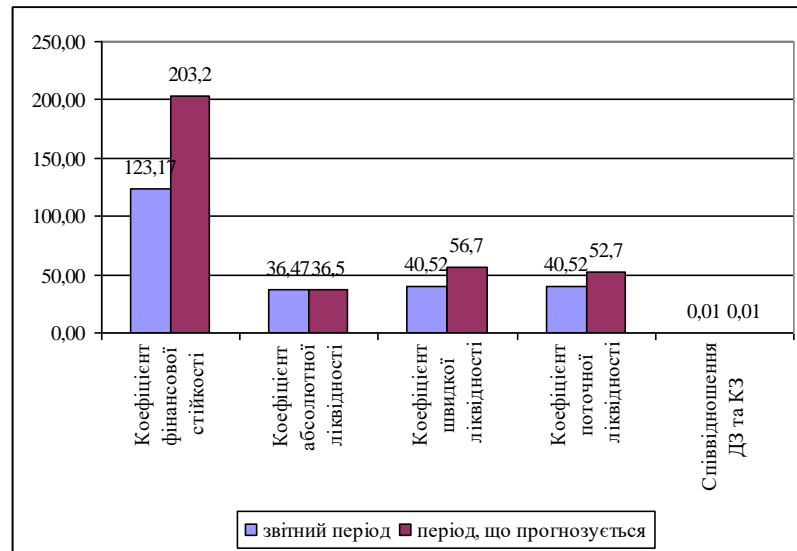
Таблиця 3.13

Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод» при використанні четвертого підходу їх фінансування на 2025 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	13302,6
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	246,6
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	352,6
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	0		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

Четвертий підхід заснований на тому, що постійна потреба в оборотних коштах фінансується за рахунок власних і довгострокових позикових джерел. Це означає, що величина «робочого капіталу» підтримується в розмірі суми мінімально необхідної величини коштів у запасах і середньої величини коштів у розрахунках з дебіторами. Баланс оборотних коштів при використанні четвертого підходу наведено в таблиці 3.13.

При четвертому підході може виникнути невеликий надлишок власних оборотних коштів, співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю є прийнятним (фінансовий цикл є суттєво коротшим від операційного). Ризик втрати ліквідності є нижчим, ніж при третьому підході, що показує рисунок 3.4.

Рис. 3.4 Зміна фінансових показників при використанні четвертого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

З рисунку видно, що також сталися поліпшення за всіма показниками. Цей підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів. П'ятий підхід заснований на тому, що вся постійна потреба в оборотних коштах і середня величина змінної (сезонної) потреби фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових джерел, величина «робочого капіталу» підвищується порівняно з попереднім підходом на середню суму змінної потреби, що наведено в таблиці 3.14. Ми знову зменшили суму короткострокової заборгованості, при цьому збільшивши довгострокові зобов'язання та власний капітал.

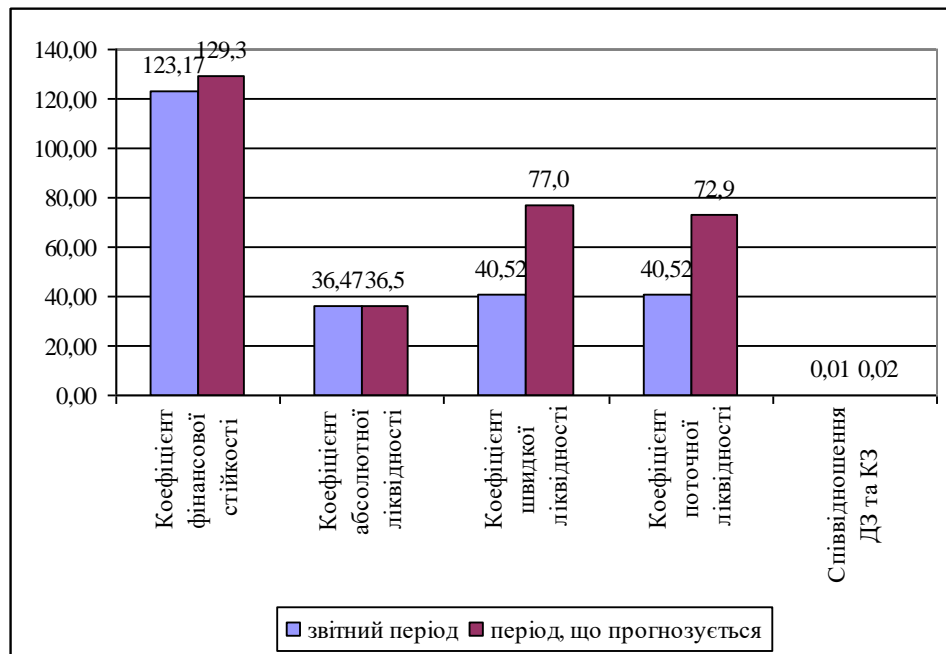
Таблиця 3.14

Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод» при використанні п'ятого підходу їх фінансування на 2025 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	13056
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	199,99
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	234
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	0		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

П'ятий підхід, зображений на рисунку 3.5 означає, що ризик втрати ліквідності є ще нижчим, але періодично протягом року може з'являтися суттєвий надлишок власних оборотних коштів. Тому необхідно оперативно управляти ними, контролювати, щоб вони не відволікались на придбання непотрібних запасів.

На рисунку 3.5 зображені поліпшення за всіма показниками. Даний підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів.

Рис. 3.5 Зміна фінансових показників при використанні п'ятого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Таблиця 3.15

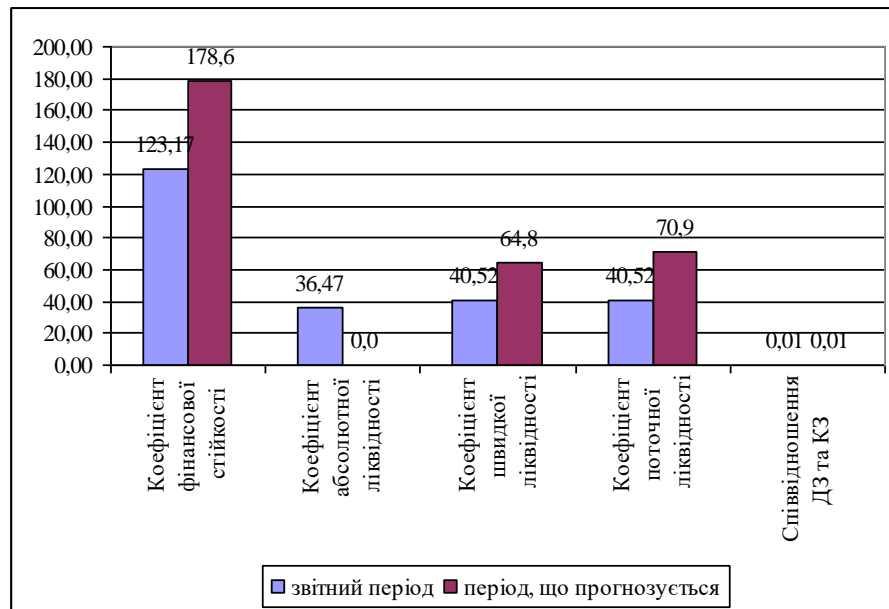
Баланс оборотних коштів ТОВ «Підволочиський консервний завод» при використанні шостого підходу їх фінансування на 2025 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	709	Власний капітал	13009,4
Запаси	280	Довгострокові зобов'язання	387,38
Дебіторська заборгованість	429	Короткострокові зобов'язання	
Змінна частина ОК	3866		
Грошові кошти	3866		
Витрати майбутніх періодів	-		
Усього приросту оборотних коштів	4575	Усього джерел формування	4575

Шостий підхід заснований на тому, що вся потреба в оборотних коштах

фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових коштів, приведена в таблиці 3.15.

Отримані зміни відобразимо на рисунку 3.6, який ілюструє нам поліпшення за всіма показниками. Цей підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів. Але як уже зазначалось на підприємстві завжди присутня частка короткострокової заборгованості, тому даний підхід не є ефективним для нашого підприємства.

Рис. 3.6 Зміна фінансових показників при використанні шостого підходу фінансування оборотних коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод»

Шостий підхід можливий лише теоретично, оскільки реально підприємство завжди має певну суму короткострокової заборгованості.

При врахуванні всіх використовуваних критеріїв оптимальним, на наш погляд, є четвертий підхід, за яким підприємству вдасться підвищити рівень ліквідності і фінансової стійкості, зберігши при цьому на нормальному рівні співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, а також покрити нестачу оборотних коштів, і не виникатиме надлишок. Це дуже важливо, оскільки за наявності надлишку обігових коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод» можливе недоотримання прибутку

від вигідних інвестицій, бо кошти вкладені у виробництво, але там не є необхідними. Обраний підхід також має прийнятну для підприємства плату за фінансові ресурси. Його використання на підприємстві дає змогу значно підвищити рівень рентабельності, а отже, з'являється прибуток.

3.3. Забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами ТОВ «Підволочиський консервний завод» в контексті досягнення його абсолютної ліквідності

Забезпечення грошовими коштами або залишком грошових коштів, що постійно знаходяться в розпорядженні підприємства є невід'ємною частиною забезпечення оборотними активами. Розмір залишків грошових коштів на поточному та валютному рахунках, в касі підприємства визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а відповідно, і на розмір фінансових ресурсів, інвестованих в оборотні активи, а також характеризує певною мірою інвестиційний потенціал здійснення короткострокових фінансових вкладень.

Забезпечення грошовими коштами повинно здійснюватись на таких засадах: підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків; створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів виробництва; формування резерву грошових коштів для компенсації передбачених витрат і можливих втрат в процесі фінансово-господарської діяльності; своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів. Мінімальний розмір залишку грошових коштів визначається, виходячи з планового обсягу платіжного обороту та швидкості обороту грошових коштів, що складається на підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності.

Забезпечення грошовими коштами включає такі етапи. На першому етапі

аналізується ступінь участі грошових коштів в оборотних активах підприємства в динаміці. Для цього розраховуються наступні показники: коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах.

$$K_y = \frac{C_3}{OA_3}, \quad (3.5)$$

де K_y – коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах; C_3 – середній залишок коштів в періоді; OA_3 – середня сума оборотних активів в періоді.

Якщо коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активів в динаміці зменшується, то це позитивно характеризує роботу підприємства, а навпаки – негативно середній період обороту грошових коштів.

$$P_o = \frac{C_3}{B_o}, \quad (3.6)$$

де P_o – середній залишок коштів в періоді; B_o – одноденна виручка від реалізації продукції в періоді.

Якщо в певному періоді зменшується період обороту грошових коштів в порівнянні з минулим періодом, що це свідчить про прискорення оборотності грошових коштів і є позитивним в роботі підприємства кількість оборотів грошових коштів.

$$K_o = \frac{OP}{C_3}, \quad (3.7)$$

де K_o – кількість оборотів коштів в періоді; OP – обсяг реалізації продукції за період.

Збільшення кількості оборотів грошових коштів в періоді в порівнянні з минулим періодом свідчить про ефективне використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту.

Результати проведеного аналізу використовуються для визначення оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності за формулою:

$$C_{30} = \frac{CB_n}{O_r}, \quad (3.8)$$

де C_{30} – сума оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності; CB_n – сума грошового обороту в плановому періоді (сума витрачених коштів); O_r – кількість оборотів коштів в минулому періоді [73; с. 212-215].

Проведемо поетапний аналіз забезпечення грошовими коштами ТОВ «Підволочиський консервний завод» за 2019-2021 рр. і плановий 2025 р., за допомогою таблиці 3.16.

Таблиця 3.16

Забезпечення грошовими коштами ТОВ «Підволочиський консервний завод» згідно вище перерахованих етапів за 2019-2021² рр. та плановий - 2025 р.

Показники	Роки				Відхилення (+/-)			
	2019	2020	2021	2025	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2025р. від 2021р.	2025р. від 2019р.
Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах	0,88	0,04	0,15	0,36	-0,8	0,1	0,2	-0,5
Середній період обороту грошових коштів	4,95	25,46	254,51	275,73	20,5	229,1	21,2	270,8
Кількість оборотів грошових коштів	72,73	14,14	1,41	1,31	-58,6	-12,7	-0,1	-71,4
Оптимальний залишок грошових коштів	230,00	567,50	1897,50	3311,00	337,5	1330,0	1413,5	3081,0

Аналізуючи таблицю 3.16 можна сказати наступне, з роками в динаміці зменшилась участь грошових коштів в оборотних активах на 0,5, що позитивно характеризує роботу підприємства в сфері забезпечення грошовими активами. Та з 2019 по 2021 рр. збільшився середній період обороту грошових коштів на 270,8, що свідчить про уповільнення оборотності грошових активів і не є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод».

У зв'язку зі збільшенням середнього періоду обороту грошових коштів кількість оборотів цього ж виду активів зменшилась в 2021 році порівняно з 2019 роком на 71,4, а якщо зрівнювати з 2021 роком – на 0,1.

² У даному підрозділі роботи враховано період за 2019-2021 рр., оскільки вони є тенденційними для планування.

Дана тенденція є результатом неефективного використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту. У результаті проведеного аналізу за досліджуваний період розмір оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності ТОВ «Підволочиський консервний завод» збільшився в 2021 р. порівняно з 2019р. на 3081,0 за рахунок оптимізації грошового обороту в плановому періоді та прискорення оборотності грошових коштів.

Оптимізувати грошовий оборот підприємства можна шляхом корегування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів щодо зменшення грошового обороту можна віднести: виключення зайвих платежів за сировину, матеріали за рахунок їх більш економного та раціонального використання; оптимізація бази оподаткування; придбання основних засобів на правах оренди та лізингу; купівля товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками та інші.

Прискорення оборотності грошових коштів може бути забезпечене за рахунок; зменшення тривалості операційного та фінансового циклів; своєчасної інкасації; зменшення обсягів готівкових розрахунків; скорочення питомої ваги тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках, тобто застосування акредитивної форми розрахунків та розрахунків чеками.

Задача підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнута шляхом інвестування у високоліквідні фінансові інструменти або зберігати тимчасово вільні грошові кошти у комерційному банку у формі депозитних рахунків. Підвищується ефективність використання грошових коштів за рахунок мінімізації сукупних витрат по їх утриманню і зворотній конвертації короткострокових фінансових вкладень в готові засоби платежу [38].

Таким чином, при високій впевненості у майбутніх грошових потоках

можна тримати менший залишок грошових коштів на поточних рахунках. І навпаки, якщо існує значна невизначеність розміру майбутніх грошових потоків, доцільно тримати великий залишок грошових коштів, щоб бути впевненим у своєчасному виконанні поточних фінансових зобов'язань.

Одним з найбільш поширених способів збільшення припливу грошових коштів підприємства є продаж або здача в оренду позаоборотних активів.

Досить ефективним способом збільшення припливу грошових коштів є оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, що випускається. Це виглядає сповна логічно: навіщо ж випускати товари (виконувати роботи, надавати послуги) які не мають попиту на ринку або мають обмежений попит? Само собою, слід переорієнтовувати виробництво на актуальніший асортимент.

В умовах кризи неплатежів чи через мірного розповсюдження не грошових форм розрахунків можна для збільшення припливу грошових засобів використовувати механізм повної чи часткової передоплати. В такому випадку перед покупцями та замовниками висуваються жорсткі умови: продукція підприємства буде поставлятися тільки після надходження передоплати на розрахунковий рахунок чи в касу підприємства.

Передоплату можна використовувати в комплексі з ще одним ефективним способом залучення грошових засобів – розробка і запровадження системи знижок для покупців та замовників. Наприклад, можна встановити наступні скидки: якщо покупець робить передоплату в розмірі 20% від вартості придбаної продукції, то він отримує знижку 3%, при передоплаті 30% надається знижка 5%, при передоплаті 50% – знижка 7%, а при передоплаті 100% – знижка 10 або навіть 15 %. Без передоплати краще ні за що не відпускати, або – відпускати з додатковою націнкою в 15 – 20%.

Для вирішення актуальних фінансових проблем можна використовувати механізм короткострокового фінансування, просто кажучи – звернутися в банк або іншу фінансово-кредитну установу за кредитом. Причому у багатьох випадках зручнішим є не залучення кредиту як такого, а відкриття в банку кредитної лінії для підприємства.

Якщо підприємство має свої акції (облігації), то покращити своє фінансове положення підприємство може за рахунок додаткової емісії акцій чи облігацій. Слід відмітити, що систематично використовувати даний метод для вирішення фінансових проблем не вийде – в протилежному випадку акції і облігації товариства знеціняться і не матимуть ніякої вартості.

Ще один спосіб збільшення припливу грошових коштів на підприємство – це пошук потенційного інвестора. Як інвестор може виступати юридична або фізична особа, що бажає вкласти гроші в підприємство з метою здобуття надалі дивідендів від його діяльності.

В останній час являється популярним такий спосіб залучення грошових засобів, як продаж дебіторської заборгованості підприємства. Припустимо, що покупець має значну заборгованість перед підприємством за отримані товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), але розрахуватися за нею не має змоги. В такому випадку, щоб отримати хоча б частину своїх грошей, товариство може продати свою дебіторську заборгованість.

Факторинг – це особливо вигідна для підприємств малого й середнього бізнесу форма фінансування, що дає змогу керівництву і працівникам сконцентруватися на виробничих проблемах і максимізації прибутку. Він прискорює одержання більшої частини платежів, гарантує повне погашення заборгованості і знижує витрати зведення рахунків. Факторинг дає гарантію платежу і рятує постачальників від необхідності брати додаткові й дуже дорогі кредити в банку. Все це сприятливо впливає на фінансове становище підприємств.

Основні переваги факторингу для підприємства такі: одержання без заставне фінансування, поповнення оборотних коштів компанії; прискорення оборотності коштів; ліквідація касових розривів; зменшення дебіторської заборгованості й поліпшення розрахунків з дебіторами; скорочення часу очікування сплати поставок; захист від кредитних, ліквідних, процентних, а також валютних ризиків [51; с. 66-68].

На нашу думку, підприємству ТОВ «Підволочиський консервний завод» в

цілях нарощення суми грошових коштів для досягнення абсолютної ліквідності слід застосувати факторинг, тобто продати суму дебіторської заборгованості на кінець 2025 року, що відображена в балансі, факторинговій компанії чи комерційному банку. Звичайно даний вид операції дещо програє банківському кредиту, за рахунок вищої вартості, яка включає в себе комісійну винагороду та відсотки по факторингу. Але головна перевага факторингу залишається в негайному отриманні грошових коштів. Прискорення оборотності капіталу дає можливість компанії збільшувати дохід таким чином, що за інших рівних умов він перевищує розмір витрат за факторингове фінансування. Вартість факторингу зменшується при збільшенні обсягів переданої на обслуговування дебіторської заборгованості. Крім того, продавцеві немає необхідності закладати в ціну кредитні й валютні ризики, а також для підтримки ліквідності стримувати ріст дебіторської заборгованості.

Отже, вході дослідження політики регулювання ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» нами було розроблено ряд рекомендацій, що дадуть змогу покращити ліквідність товариства та в подальшому допоможуть уникнути помилок. Нами була запропонована нова методика розрахунку коефіцієнта операційної ліквідності, яка більш реалістично відображає ліквідність підприємства, з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості. Також здійснили пошук ефективних джерел поповнення оборотних коштів. Для ТОВ «Підволочиський консервний завод» слід здійснювати фінансування оборотних активів за рахунок довгострокових джерел, що поліпшить ліквідність товариства. На підприємстві діє ефективна політика забезпечення грошовими коштами.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі викладені теоретичні та практичні проблеми регулювання ліквідності в умовах нестабільного підприємницького середовища (на прикладі ТОВ «Підволочиський консервний завод»).

Тому, проведений в ході дослідження аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1) ліквідність виступає важливим показником, що відображає фінансовий стан підприємства і цікавить його зовнішніх партнерів (постачальників, конкурентів, фінансово-кредитні установи, посередників тощо). У вітчизняній науковій теорії та практиці виділяють безліч тлумачень терміну ліквідність. На нашу думку, найбільш правильним тлумаченням ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання;

2) регулювання ліквідності важлива насамперед з позиції забезпечення безперервної, ефективної поточної діяльності підприємства. Пошук та упровадження заходів щодо покращення політики регулювання ліквідністю підприємства дасть можливість суб'єктам господарювання в умовах нестабільного підприємницького середовища якісніше здійснювати фінансове забезпечення стосовно забезпечення стабільного і поступального розвитку підприємства, оперативно реагувати на зміни його ринкового середовища, спостерігати за показниками, що впливають на ліквідність і фінансову рівновагу, визначати заходи щодо забезпечення підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства;

3) оцінка ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання, основними серед яких є: коефіцієнт абсолютної

ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, власні оборотні кошти. Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів;

4) емпіричним об'єктом дослідження було обрано ТОВ «Підволочиський консервний завод». Воно має нестійке фінансове становище. З одного боку, підприємство має достатньо високу частку власних коштів в загальній сумі джерел їх формування і досить високий рівень незалежності від зовнішнього фінансування, але з другого боку, цих коштів не вистачає для того, щоб забезпечити ними виробничі запаси і затрати підприємства. Виробничі можливості підприємства в 2020 р. зросли 179,0 тис грн., але в порівнянні з 2021 р. показник все ж таки зменшився, різниця склала 521,0 тис. грн., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 999,0 тис. грн. Причиною такого становища є скорочення вартості основних засобів на 465,0 тис. грн. в 2021 р. та на 1088,0 тис. грн. в 2022 р. Отримані дані свідчать про високий ступінь незалежності підприємства від зовнішнього фінансування. підприємство є платоспроможним за досліджуваний період, сальдо за останні два роки знаходиться в пасиві платіжного балансу. Таким чином, ТОВ «Підволочиський консервний завод», за 2019 – 2022 рр. підприємство було повністю платоспроможним. Тому, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було достатньо для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи;

5) здійснюючи аналіз ліквідності виявилось, що ТОВ «Підволочиський консервний завод» не є абсолютно ліквідним, йому не вистачає високо та швидко ліквідних активів для погашення короткострокових зобов'язань. На підприємстві переважають активи, що важко реалізуються 54,0% (запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість). Серед пасивів за терміновістю оплати – постійні пасиви – 99,0% (власний капітал). Аналізуючи ліквідність підприємства, видно, що загальний коефіцієнт ліквідності перевищує співвідношення 1:1, звідси висновок: ТОВ «Підволочиський

консервний завод» має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам;

6) ТОВ «Підволочиський консервний завод» необхідно проводити більш ефективну політику з забезпечення активами та їх структурою, а особливо скорочувати виробничі та фінансові цикли за рахунок прискорення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості та раціональніше здійснювати використання майна товариства;

7) в процесі удосконалення політики регулювання ліквідності підприємства була запропонована нова методика розрахунку коефіцієнта операційної ліквідності, який є більш точним індикатором оцінки ліквідності підприємства. Даний показник більш реалістично відображає ліквідність підприємства, з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості. Отже, як уже зазначалося раніше показники, які характеризують ліквідність не можуть в достатній мірі оцінити ліквідність підприємства;

8) особливе місце в капіталі підприємства займають оборотні кошти. Механізм їх формування безпосередньо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Комбінація джерел поповнення оборотних коштів може бути різною. Але, незважаючи на важливість, у науковій літературі ця проблема є недостатньо дослідженою. Вибір джерел фінансування оборотних коштів було здійснено за допомогою моделі оптимізації складу джерел формування поповнення оборотних коштів. У моделі передбачено шість підходів до фінансування оборотних коштів;

9) при врахуванні всіх використовуваних критеріїв оптимальним, на наш погляд, є четвертий підхід, за яким ТОВ «Підволочиський консервний завод» вдасться підвищити рівень ліквідності і фінансової стійкості, зберігши при цьому на нормальному рівні співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, а також покрити нестачу оборотних коштів, і не виникатиме надлишок. Це дуже важливо, оскільки за наявності надлишку обігових коштів на ТОВ «Підволочиський консервний завод» можливе

недоотримання прибутку від вигідних інвестицій, бо кошти вкладені у виробництво, але там не є необхідними. Обраний підхід також має прийнятну для підприємства плату за фінансові ресурси. Його використання на підприємстві дає змогу значно підвищити рівень рентабельності, а отже, з'являється прибуток. Для підвищення ліквідності ТОВ «Підволочиський консервний завод» варто вжити наступні заходи: оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, застосування передоплати та системи знижок, що забезпечить надходження грошових коштів, залучення інвестора, додатковий випуск цінних паперів та застосування факторингу. Останній варіант, на нашу думку є оптимальним. За умови застосування факторингу ТОВ «Підволочиський консервний завод» досягло б абсолютної ліквідності, тим самим наростило суму грошових коштів та зменшило дебіторську заборгованість. Під час здійснення факторингових операцій дебіторська заборгованість трансформується в наявні кошти, і отже, може бути негайно використана підприємством для виробничих цілей. Отримані грошові кошти можна з користю використати для підприємства з метою їх нарощення, а саме здійснити вигідні інвестиції, направити їх на модернізацію виробництва або покласти на банківський депозит під вигідні умови та високі процентні ставки. Вивільнити грошові кошти можна також шляхом скорочення частки виробничих запасів, що дасть змогу більше інвестувати у виробничу діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Babich A.M Formation of the optimal structure of fundsenterprises . Actualproblems of economy.2011. № 9. С.12-24.
2. Kornivska V.O. Likvidnist u terminakh ekonomichnoi teorii: postkryzovi oriientyry rozvytku [Liquidity in terms of economic theory: post-crisis development benchmarks]. Ekonomichna teoriia,2013 no 2, P. 16–27.
3. Nestorova, S., Stehney, M., Sidun, V. Adaptatsiya analizu likvidnosti ta platospromozhnosti do suchasnykh umov hospodaryuvannya. Ekonomichnyy analiz, 2011,№8 (2),P.279-282.
4. Oleksandrenko, I. V. Diahnosty`ka likvidnosti ta platospromozhnosti pidpry`yemstva [Enterprise liquidity and solvency diagnostics]. Aktual`ni problemy` ekonomiky` [Actual problems of economics],2014. 6.P. 419–426
5. Slobodianiuk I.S. Otsinka platospromozhnosti pidpryiemstva v suchasnykh umovakh [Assessment of solvency of the enterprise in modern conditions]. Availableat:http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Economics/61998.doc.htm.2012 (accessed 15.11.2021).
6. Solotva, V. Analiz likvidnosti, platospromozhnosti ta finansovoyi stijkosti vsy`stemi upravlinnya pidpry`yemstvom [Analysis of liquidity, solvency and fi nancial stability in the enterprise mamagement system]. Visny`k KNTEU [Heraldof KNTEU], 2003.№6, P.199–206
7. Агеева Є.І. Кредитна політика як інструмент управління дебіторською заборгованістю. Фінансовий менеджмент. 2016. № 6. С 22-33.
8. Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. Теорія та практика державного управління. 2017 . № 2 . С. 203-209.
9. Багрова І.В., Макєєва Н.С. Визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості. Економічний вісник. НГУ. 2015. № 4. С. 30 – 40.

10. Банк В.Р. Финансовый анализ: учеб. пособие /В.Р. Банк, С.В. Банк, Л.В. Тараскина. М.: ТК Велби,Издво Проспект, 2006. 344 с.
11. Баржанір І.А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємства. Фінанси, облік, банки, 2014. №1. 48с
12. Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємств. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України: колективна монографія / за ред. Слатвінського М.А. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016.
13. С.151–156
14. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств : Фінанси України. 2015. № 3. С. 117-128
15. Білик М.Д. Фінансовий аналіз / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. К.: КНЕУ. 2015. 592 с
16. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент : Навч. курс / І.А. Бланк. Вид.4. перероб.и доп. . Київ : Ніка-Центр, 2016. 656с.
17. Боярко І. М. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 9. С. 19–25.
18. Гайдис, Н. М. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібн. Львів : Вид-во ЛБІ НБУ, 2006. 414с.
19. Глущенко О.О. Вдосконалення менеджменту ліквідності (платоспроможності) за умов платіжно-розрахункової кризи в Україні . URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8483/1/04.pdf>. (дата звернення 08.11.2021)
20. Гончарова А.І. Взаємозв'язок факторів неплатоспроможності підприємства: «Фінанси», 2004. № 10. 15 с.
21. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. Актуальні проблеми економіки, 2017. № 2. С. 36-40
22. Демчук Н.І., Динь Я., Марков Д. Економічна сутність ліквідності та платоспроможності підприємства URL:

http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Economics/3_105104.doc.htm (дата звернення: 08.11.2021)

23. Дзюба Т.А. Аналіз ліквідності підприємств машинобудування. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. Т.1.№2. С. 105–110.

24. Дорошенко А. П. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємствам . *Ефективна економіка* 2010. №3. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua>. (дата звернення : 11.11.2021)

25. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*.2013.№2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1805>.(дата звернення: 11.11.2021)

26. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2016. Вип. 3. С. 54 – 57.

27. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

28. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність : Практикум. Вінниця: ВНТУ. 2018. 83 с.

29. Каріка І. М. Покращення фінансового стану підприємства за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів. URL: <http://www.google.com.ua/search?hl=en&inlang=ru&q=site%3Awww.nbu.gov.ua>(дата звернення : 07.11.2021).

30. Клименко В.С. Методика оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства: наукова стаття. 2017. С.61-75

31. Корнєва Н.О., Кирлейза Г.М. Аналіз ліквідності:економічні науки. Миколаїв,2018.№11(63).5с.

32. Корнівська В.О. Ліквідність у термінах економічної теорії: посткризові орієнтири розвитку. *Економічна теорія*, 2013. № 2.С. 16-27

33. Костирко Л.А. Формування кредитної політики підприємств в ринкових умовах. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. 2018. №23 (II). С. 35–43.
34. Кулик А.В. Проблеми організації та методики аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств / А.В. Кулик // Збірник наукових праць МННЦ ІтіС. Київ. 2013. Вип.14. С.300-332.
35. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія .Київ: КНЕУ, 2010. 657 с.
36. Маглаперідзе А. С., Храпкіна В. В. Оперативне управління фінансами підприємства - фінансова база інноваційного розвитку. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2018. №7. С.48-52.
37. Макарчук І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств .Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 7. 36–41с.
38. Максута О.А. Вдосконалення визначення ліквідності підприємств.*Вісник Академії праці і соц.відносин Федерації профспілок України*. К., 2016. Вип.2(35).С. 93-99
39. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи оцінки ліквідності.Наукові записки.Кіровоград:КНТУ, 2016. №20. С.79-93
40. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства . Економіка. Проблеми економічного становлення. 2012. № 2. 58–64с.
41. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. Актуальні проблеми економіки, 2014.№ 6.С. 419–426.
42. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І. В. Олександренко // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 6. С. 419–426
43. Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз: Ч. 2.: Спеціальні методи фінансового аналізу: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2016.76с.

44. Терен Г.М. До питання оцінки ліквідності сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 22. С.106-110
45. Терен Г.М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. Чернівці, 2016. №8. С.31-36
46. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2012. 554 с.
47. Томчук В.В. Застосування системного підходу до забезпечення оцінки і аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства. *Вісник Львівська держ.фін.акад. Економічні науки*. Львів, 2015. №9. С.151-157
48. Федорченко О.Є. Сутність факторингу та його роль в управлінні дебіторською заборгованістю на підприємстві. *Економічний простір* 2017. № 13. С. 237-243.
49. Фінансовий менеджмент: навч. посібник: / за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. К.: ЦУЛ, 2002. 469 с.
50. Харакоз Л. В., Вдовіна А. С. Аналіз форм і методів управління дебіторською заборгованістю. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка*. 2016. № 1. С 53-57.
51. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Дьякова Ю.Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С.642–648
52. Шевченко В.В. Факторинг: нові можливості фінансування. *Економічний вісник національного гірничого університету*. 2017. № 3. С. 64-72.
53. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. К.: Знання, 2006. 439с.
54. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник /за заг. Ред. Школьник І.О., І.М. Боярко, О. В. Дейнека та ін. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
55. Щербань О.Д. Стратегічні орієнтири управління ліквідністю та діловою активністю підприємства: зб. наук. праць/за ред., В. А. Дерій та ін.

Тернопіль:Видав.полігр.центр ТНЕУ «Економічна думка»,2016.том23.№2.
С.206-212.

56. Ярошевська О.В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємств. Стратегія и механізм регулювання промислового розвитку. 2013.С.175–193.